МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Компетентнісний підхід в роботі учнівських аграрних об'єднань та їх роль у допрофесійній орієнтації школярів

(збірник матеріалів та тези учасників II етапу Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів)

11-13 вересня 2018 року

Тернопіль

Кузьмінська В.В., Хлус Л.М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У ТВОРЧОМУ ОБ'ЄДНАННІ РАННЬОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТЧИНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ 70

Трегубова Л. А., Радченко О.М. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРО-СТВОРЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ АГРОБІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ 76

ТЕЗИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ II ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЗЛЬОТУ УЧНІВСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ БРИГАД, ТРУДОВИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Секція «РОСЛИННИЦТВО»

Сулік Дарія ОСОБЛИВОСТІ ПРИСКОРЕНОГО ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ В УМОВАХ СТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ..... 82

Тарасенко Вікторія ВПЛИВ БІОСТИМУЛЯТОРІВ НА ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ГОРОХУ ПОСІВНОГО (*PISUMSATIVUM*L.) В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ 84

Ілинич Назарій ВПЛИВ МАГНІТНОГО ПОЛЯ НА РІСТ І ПРОРОСТАННЯ НАСІННЯ ЗЛАКОВИХ РОСЛИН 86

Огаренко Анна ВИВЧЕННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ВРОЖЙНОСТІ СОРТІВ СОЇ КІРОВОГРАДСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ В СЕЛЕКЦІЙНИХ РОЗСАДНИКАХ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ СТАНЦІЇ НААНУ ТА НА НДЗД ОЦЕНТУМ 89

Секція «ОВОЧІВНИЦТВО»

Смалюга Інна ПРИСКОРЕНЕ РОЗМНОЖЕННЯ СЕРЕДНЬОСТИГЛИХ СОРТІВ СЛОВЯНКА ТА САНТЕ 91

Тищук Яна, Попівчак Вероніка, Медвецька Анна ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПЛИВУ БІОГУМУСУ, ОДЕРЖАНОГО МЕТОДОМ ВЕРМИКУЛЬТИВУВАННЯ, НА РІСТ ТА РОЗВИТОК ТОМАТІВ 93

Одарченко Інна ДІЯ ПРИРОДНОГО ОРГАНІЧНОГО ДОБРИВА «БІО-ГЕЛЬ» НА УМОВИ РОСТУ ТА УРОЖАЙНІСТЬ КАПУСТИ» 96

Чала Марія, Сандул Олена ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НА НДЗД КЗ «ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТРАЛІСТІВ» 97

Секція ТВАРИННИЦТВО»

Терещук Ліана СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА РОЗВИТКОМ І ПОВЕДІНКОЮ БДЖОЛИННОЇ СІМ'Ї ПРИ РІЗНИХ ПОГОДНИХ УМОВАХ 100

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Компетентнісний підхід в роботі учнівських аграрних об'єднань та їх роль у допрофесійній орієнтації школярів

(збірник матеріалів та тези учасників
II етапу Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань
загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів)

11-13 вересня 2018 року

Тернопіль

377
К 63

Редакційна колегія:

1. Хома О.З., начальник управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації.
2. Вербицький В. В., директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, Голова ВГО "Спілка освітян України".
3. Пінчук М. О., методист вищої категорії Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України.
4. Герц І.І., директор Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.
5. Кухарська Т.А., заступник директора з навчальної роботи Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Відповідальні за випуск: Герц І.І., Кухарська Т.А., Кухарський А.Л.

Компетентнісний підхід в роботі учнівських аграрних об'єднань та їх роль у допрофесійній орієнтації школярів (збірник матеріалів та тези учасників ІІ етапу Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань, загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів) (11-13 вересня 2018 року, м. Тернопіль)

Збірник підготовлено з оригіналів матеріалів авторів без літературного редагування

ЗМІСТ

Вербицький В.В. ПРОФЕСІЙНА НАПРАВЛЕНІСТЬ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ВИМОГИ СУЧАСНОСТІ 3
Пінчук М.О. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ УЧНІВ В ГУРТКАХ АГРОБІОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ ТА ТРУДОВИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ 8
Ніколенко С. П. ЮНІ АГРАРНИКИ ОПАНОВУЮТЬ No-till 12
Бойчук С. М. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У РОБОТІ УЧНІВСЬКИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА ЇХ РОЛЬ У ДОПРОФЕСІЙНІЙ ОРІЄНТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ 18
Красніков К. П. ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВСЬКИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ 22
Лоцман Т. В. ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ КІРОВОГРАДЩИНИ В ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ 26
Мороз Є. П. ФОРМУВАННЯ У ВИХОВАНЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ 34
Мерцалов С.І. НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ АГРАРНИЙ КОМЛЕКС «ЮНИЙ ГОСПОДАР» - ШКОЛА ТРУДОВОГО ГАРТУ (з досвіду роботи Ямпільської районної станції юних натуралістів Сумської області) 40
Герц І. І., Кухарська Т.А. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ ГУРТКІВ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ПРОФІЛЮ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ЇХ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 45
Сворінь Н. В., Федун Г.Р. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В ШКІЛЬНЕ АГРОБІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДНИЦТВО (САДІВНИЦТВО) 53
Сидій У. Я. ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ГУРТКАХ АГРОБІОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ 55
Шум'як Н.Р. ОЗЕЛЕНЕНННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ 57
Колодій Л. В. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В РОБОТІ УЧНІВСЬКИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА ЇХ РОЛЬ У ДОПРОФЕСІЙНІЙ ОРІЄНТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ 61
Смаровоз О. В РОЛЬ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОСБИСТОСТІ УЧНЯ 65

ВИСНОВКИ

Познайомившись з науковою літературою, провівши власні спостереження за поведінкою бджіл, були зроблені наступні висновки:

1. Життя і поведінка медоносних бджіл цілком залежать від погодних умов і стану рослин, які є медоносами.

2. Спостереження показали, що тепла, безвітряна погода при температурі від -20^{0}С до 24^{0}С – це ідеальні умови для роботи бджоли. Отже, не тільки погодні умови впливають на збір меду, але і стан медоносів, фізіологічний стан бджолиної сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

http://bee-home.ru/ua/bdzhil-nytstvo/index.html

ПРОФЕСІЙНА НАПРАВЛЕНІСТЬ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ВИМОГИ СУЧАСНОСТІ

Вербицький Володимир Валентинович,
директор Національного еколого-
натуралістичного центру учнівської молоді
МОН України, доктор педагогічних наук,
професор, академік Академії наук вищої освіти
України, Голова ВГО "Спілка освітян
України"

Становлення й розвиток України як самостійної держави з ринковою економікою поставили перед закладами освіти низку специфічних завдань, зумовлених необхідністю підготовки підростаючого покоління до життя та професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Їх успішне розв'язання передбачає активізацію розробки теоретичних аспектів проблеми професійного самовизначення та професійної орієнтації молоді.

Головне завдання профорієнтаційної роботи в освітньому закладі – надання допомоги учням у визначенні життєвого шляху за допомогою діагностичної оцінки особистості, здатності виконувати ту чи іншу роботу. Варто враховувати, що старшокласники мають право на вільний вибір професії.

Профорієнтація – це довготривалий, певною мірою незворотний процес оволодіння особистістю певною професією, який включає три основні моменти:

– вплив соціального середовища на особистість, що формується;

– усвідомлення необхідності праці, пізнання конкретної сфери праці;

– перетворення праці за законами розвитку сьогоденної дійсності.

Соціально-педагогічним передумовам професійного самовизначення молоді присвятили свої праці В.Єндальцев, І.Назімов, В.Савченко тощо.

Психолого-педагогічні основи підготовки молоді до вибору фаху аналізували Г.Бас, Ю.Гільбух, О.Голомшток, М.Захаров, В.Кавецький, Є.Клімов, Г.Костюк, Є.Павлютенков, В.Синявський, Б.Федоришин, С.Чистякова, М.Янцур та ін.

Початок профорієнтації нерідко відносять до 1908 р. – до моменту відкриття першого профконсультаціоного бюро в м.Бостоні (США). Проте згідно іншій точці зору профорієнтація з'явилася набагато раніше, в глибокій старовині. Виникла профорієнтація з потреб розвитку людського

суспільства. Природно, що профорієнтація не могла з'явитися раніше, ніж з'явилися професії, а отже, і потреба в орієнтації на ці професії. Історія появи деяких елементів оцінки профпридатної людини йде в глибину століть. Це відноситься в основному до діагностики знань, умінь і здібностей. Вже в середині III тисячоліття до н.е. в Стародавньому Вавілоні проводили випробування випускників шкіл, що готували писарів. У давньому Єгипті мистецтву жерця навчали тільки тих, хто витримував систему: певних випробувань. Інші приклади дає нам стародавня історія Спарти, Афін, Риму. У Спарті була створена і успішно здійснювалася система виховання воїнів, в Римі - система відбору і навчання гладіаторів.

Отже, професійна орієнтація являє собою систему соціально-економічних, психолого-педагогічних та методико-фізіологічних заходів, спрямованих на забезпечення активного, свідомого професійного самовизначення та трудового становлення особистості з урахуванням своїх можливостей та індивідуальних особливостей і кон'юктури ринку праці для повноцінної реалізації в професійній діяльності. Професійне самовизначення у психології розглядається як значущий компонент професійного розвитку особистості. Свідомий вибір професій виступає показником сформованості професійного самовизначення і переходу його у нову фазу професійного розвитку. В психологічній та методичній літературі професійну орієнтацію розглядають як систему, яка включає такі основні напрямки або підсистеми: профінформація; профконсультація; профвідбір; профадаптація. У структурі професійної орієнтації, В. Чебишева виділяє чотири основні компоненти: 1) повідомлення учням знань про професії, що цікавлять їх; 2) глибоке і все стороннє вивчення школярів; 3) професійні консультації; 4) допомога учням в оволодінні вибраною професією.

Багато дослідників (Є.Клімов, Н.Пряжников, С. Чистяков та інші) вважають, що кожний з вікових етапів має специфічні особливості щодо вирішення зазначеної задачі. Так наприклад, для учнів 1-8 класів основною роботою можна вважати формування «загальної готовності» до професійного самовизначення. Для учнів 9-11 класів цю роботу треба скоординувати на допомогу у виборі конкретної спеціальності та професії. Але виходячи з того, що саме в період ранньої юності головна увага молодої людини зосереджується на розвитку мотиваційної сфери особистості, визначення свого життєвого шляху, формування світогляду та інше, тому саме в цей період можна говорити про професійне самовизначення, яке як вже зазначалося має велике значення для вибору

15 днів), коли зацвітають підбіл, проліска та інші нектаропилконосні рослини. Закінчується збирання корму в жовтні, коли температура вдень опускається нижче за 8°С тепла.

Свої спостереження я почала з перших днів квітня. Спочатку виглянула з льотка одна бджола, за нею друга, третя, зупиняються і неквапливо злітають. Через кілька хвилин у повітрі вже кружляли тисячі комах. Перший весняний обліт - політ охайності, перше знайомство з місцевістю. Обліт тривав близько півгодини, побачили бджіл які вже зуміли знайти первоцвіти і принести в своє гніздо квіткову пилку жовтого кольору. Деякі бджоли почали старанно витягувати з оселі мертвих бджіл, кристалики меду.

Бджоли добре розрізняють запахи, не люблять сторонні запахи. Це не тільки запах цибулі, але і часнику, поту, парфум. Вони стають агресивними та починають кусатися.

12 квітня я помітила, що бджоли не сідають, а прямо-таки падають на пролітну дошку і не відразу, а трохи віддихавшись, повільно входять в літок. Це говорить про те, що почався медозбір, зацвіли первоцвіти - бджоли його виявили і збирають з нього нектар. По пилковій обніжці і напряму польотів в сторону можна здогадатися з якої сторони знаходиться медозбір.

Несподівано для себе ми виявили гніздо шершня, знищувача бджіл. На знімку видно, наскільки великі ці оси.

Для спостереження за добовою активностю бджіл були взяті дні: 1 квітня (t – 16^0 С), 10 квітня (t – 18^0 С) , 12 квітня(t – 25^0 С). Особливо інтенсивно бджоли збирають нектар в безвітряну, сонячну погоду, при оптимальній температурі повітря 18-24 градуси (10 квітня). При температурі, яка перевищує 25 градусів (12 квітня) бджоли переходять у пасивний стан, внаслідок перевтоми від тепла. Вони збираються клубком на льотній дошці. У дощову погоду (1 квітня), інтенсивність вильотів скорочується або взагалі не спостерігається. Мої спостереження показали, що тепла, безвітряна погода при температурі від-20^0С до 24^0С– це ідеальні умови для роботи бджоли. Наприклад, за сприятливих умов бджола здійснює протягом дня близько 13 вильотів, а в разі погіршення погоди — 7 .

Ще я звернула увагу, що по поведінці бджіл можна передбачати погоду. Бджолина сім'я відчуває наближня дощу: якщо бджоли вилітають з вуликів, але тримаються поблизу пасіки, то буде дощ.

Секція ТВАРИННИЦТВО»

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА РОЗВИТКОМ І ПОВЕДІНКОЮ БДЖОЛИННОЇ СІМ'Ї ПРИ РІЗНИХ ПОГОДНИХ УМОВАХ

Автор: *Терещук Ліана, вихованка гуртка «Основи біології» КПНЗ «РайСЮН» Покровської райради Донецької області , учениця Миколаївської ЗОШ І-ІІІст.*

Керівник: *Ставрієцька Олена Володимирівна, керівник гуртків КПНЗ «РайСЮН» Покровської райради Донецької області*

Розвиток і продуктивність бджолиної сім'ї залежать від кліматичних умов та медозбору. У тропіках вони мають змогу збирати корм і відтворювати потомство протягом року. У зонах з холодними зимами життєві процеси бджолиної сім'ї змінюються відповідно до пори року. Особливості клімату й розвитку медоносних рослин у нашій країні зумовлюють певну періодичність діяльності бджолиних сімей — кілька місяців вони перебувають у стані зимового спокою.

Мені стало цікаво дізнатися як ведуть себе бджоли після зимового спокою, чим харчуються, як у них розвинені органи зору, нюху, смаку, як вони літають. Що треба робити, щоб бджоли не кусали мене. З усіх живучих на Землі комах, бджола – одна з найбільш корисних для людини. А з усіх видів бджіл найбільше господарське значення має медоносна бджола (Apis mellifica L.). Серед комах ці бджоли найбільш розвинені й організовані, добре пристосувалися до різних кліматичних і медозбірних умов, є найпродуктивнішими при збиранні нектару та запиленні сільськогосподарських культур.

Мета роботи: вивчити життя і поведінку бджіл.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- провести спостереження за розвитком і поведінкою бджолиної сім'ї;
- визначити добову активність бджіл.

Об'єкт дослідження: бджола медоносна.

Предмет дослідження: поведінка бджіл.

В ході дослідження були досягнуті наступні результати:

Стосовно умов клімату і рослинності України перші вильоти після перезимівлі бджоли здійснюють у третій декаді березня (з відхиленням 10-

професії. Вибір вірної професії залежить не тільки від індивідуально-типологічних відмінностей учнів, а від їх пізнавальних інтересів, здібностей, нахилів. Визначити індивідуально-типологічні особливості учнів важче ніж їхні інтереси до того чи іншого предмету, виходячи з цього профільні класи є тією ланкою, яка допомагає педагогу визначити галузь майбутньої діяльності старшокласника.

Щоб вибір професії був справді свідомим і вільним, необхідно враховувати принаймні три фактори: інформованість про світ професій, знання своїх особистісних особливостей, уміння співвідносити особисті якості з вимогами, які пред'являють професія і спеціальність. Уся шкільна робота повинна сприяти професійному самовизначенню учнів, насамперед виявленню й розвитку схильностей і здібностей, формуванню мотивів вибору професії, професійних інтересів, моральних та інших якостей, важливих для майбутньої трудової діяльності.

Існує безліч класифікацій професій згідно з класифікацією професій за Є. Клімова визначаються п'ять їх типів: людина-природа, людина-техніка, людина - людина, людина-знак, людина - художній образ. Розглядаючи ці типи професій як загальні профілі їх розподіляють за наступними типами:

1. ***Людина-природа:*** природничо-науковий, хіміко-біологічний, медичний, екологічний, сільськогосподарський, географічний тощо.
2. ***Людина-техніка:*** технічний, технологічний, транспортний, комп'ютерно-інформаційний, виробничий, дизайнерський тощо.
3. ***Людина-людина:*** гуманітарний, філологічний, економічний, спортивний, історичний, правознавчий, педагогічний тощо.
4. ***Людина-знак:*** природничо-науковий, фізико-математичний, інформаційний, лінгвістичний тощо.
5. ***Людина-художній образ:*** естетичний, образотворчий, музичний, хореографічний, театральний, дизайнерський тощо.

Таким чином, спираючись на пізнавальні інтереси учнів до відповідної професії можна зорієнтувати їх на доцільний профіль навчання, і навпаки, знаючи здібності і нахили учнів до деяких предметів навчально-виховного циклу, можна запропонувати відповідний профіль, а в подальшому і саму професію. Профільна підготовка відрізняється від загальноосвітньої підготовки більш конкретними професійно зорієнтованими характеристиками мотивів, мети, засобів і результатів навчальної, продуктивної, творчої діяльності, які виступають стосовно до учня у вигляді певних вимог. Учні повинні перейти від більш загального,

точніше загальноосвітнього до більш конкретного профілю діяльності, який передбачає певну спеціалізацію, конкретизацію навчальної діяльності навколо визначеної групи професій. З часом така орієнтація буде звужуватися і конкретизуватися у професійній підготовки у закладах вищої освіти.

Треба пам'ятати, що в рамках одного або декількох предметів, які ізольовані друг від друга проводити профорієнтаційну роботу не можливо. Будь-яка професіонально діяльність передбачає наявність у працівника значної кількості знань і вмінь з різних, іноді навіть не суміжних дисциплін.

Основними формами профорієнтаційної роботи педагога при вивченні програмних тем є:

- бесіда про професії, які пов'язанні з вивчаючим матеріалом;
- розв'язання різних типів задач з практичним змістом;
- участь в олімпіадах, вечорах, теоретичних конференціях;
- екскурсії на підприємства, виставки;
- зустріч із спеціалістами;
- проведення тематичних, літературно-художніх вечорів, усних журналів.

Отже, важливою умовою ефективності системи профорієнтаційної роботи є наступність окремих її **етапів**, на кожному з яких профорієнтація має свої завдання та методи:

1) профорієнтаційна робота у школі. Основне завдання профорієнтації на цьому етапі – професійна просвіта та визначення здібностей і професійних намірів учнів;

2) профорієнтаційна робота у закладах позашкільної освіти. Для цього етапу характерна систематизація досвіду, знань, умінь, навичок, набутих на першому етапі;

3) профорієнтаційна робота у професійному середовищі. ЇЇ особливістю є, насамперед, професійна адаптація.

Профорієнтаційна робота у закладах позашкільної освіти

Високу результативність профорієнтаційної роботи з вихованцями гуртків забезпечують основні принципи організації освітнього процесу у закладах позашкільної освіти (практична спрямованість педагогічного процесу, активність вихованців, синтез їх інтелектуальної та практичної діяльності, позитивна мотивація, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, виховання у колективі тощо), що якісно формують готовність особистості до професійного самовизначення. Так, в Національному еколого-

2. Дослід (капуста, вирощена методами органічного землеробства –«органічна грядка», короб).

В результаті проведеного досліду, врожай капусти, вирощеної методами органічного землеробства, був дещо нижчим 450 ц/га), ніж в контрольній групі (490 ц/га) - капуста, вирощена звичайними методами з застосуванням мінеральних добрив. Проте, цінність дослідної капусти значно вища.

Спосіб нашого життя, особливо харчування, впливає на біологічний вік людини не менше, ніж набір генів. Тому впровадження органічного землеробства на навчально-дослідних земельних ділянках є важливим чинником отримання екологічно безпечних, корисних для здоров'я людини продуктів харчування.

збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання тварин та метод виробництва, який відповідає повним вимогам до продуктів, виготовлених із застосуванням речовин і процесів природного походження».

Впроваджуючи органічне землеробство в практику роботи на навчально-дослідній земельній ділянці ОБЛСЮН, юннати вирощували капусту сорту Кам'яна голова методом «органічної грядки». Створити на грядках умови для рослин, аналогічні тим, що існують в дикій природі, покликана агротехніка природного землеробства.

Цілі методу: підвищення якості, обсягу врожаю, збереження природної родючості при економії часу і сил. Для втілення в життя цього задуму використовуються:

- дбайливе розпушення верхніх 5-7 см ґрунту навесні і восени;
- застосування на садовій ділянці виключно органічних добрив, у тому числі компосту, гною, перегною, сидератів, а також мікробіологічних розробок;
- біопрепарати, агротехнічні засоби, які захищають рослини від шкідників і хвороб.

Мета дослідження: порівняння ефективності застосування запропонованого методу на урожайність капусти сорту Кам'яна голова, застосування біологічних, екологічних, природних методів вирощування сільськогосподарських культур, сприяння швидкому відновленню верхнього родючого шару.

Предмет дослідження: вивчення методу «органічної грядки» на прикладі вирощування капусти сорту Кам'яна голова.

Об'єкт дослідження: капуста сорту Кам'яна голова.

Завдання:

1) впровадження методу «органічної грядки» в практику вирощування сільськогосподарських культур на прикладі капусти сорту «Кам'яна голова»;

2) правильний підбір засобів захисту, підтримання природної екосистеми;

3) дослідження ефективності запропонованого методу «органічної грядки».

Схема досліду:

1. Контроль (капуста, вирощена звичайними методами з застосуванням мінеральних добрив)

натуралістичному центрі учнівської молоді здобувають освіту біля 500 дітей. Понад 2000 учнів щороку проходять стажування на базі творчих учнівських об'єднань Центру. В масових заходах щорічно беруть участь понад 148 754 тис. юних дослідників та природоохоронців. НЕНЦ координує роботу 130 профільних закладів позашкільної освіти (ЕНЦ (СЮН), а також роботу профільних відділень палаців та будинків творчості дітей та юнацтва, 5 філій, 3 дитячі ботанічні сади, понад 7,6 тис. творчих учнівських об'єднань за 69 профілями, які працюють на базі обласних, районних та міських еколого-натуралістичних центрів (станцій юних натуралістів).

Позашкільна освіта в НЕНЦ здійснюється за такими напрямами: еколого-природоохоронний, дослідно-експериментальний, художньо-естетичний, реабілітаційно-оздоровчий. На базі закладу організована робота творчих учнівських об'єднань екологічного, біологічного, сільськогосподарського профілів, що здійснюється за трьома рівнями: початковим, основним, вищим.

Для вирішення завдань професійної орієнтації учнів, допрофільної підготовки, соціальної інтеграції та професійного самовизначення учнів на базі Центру працює Природнича школа учнівської молоді. Молодь здобуває освіту у Всеукраїнському інституті біологічних стажувань обдарованих школярів (ботаніка, зоологія, гідробіологія, біохімія), шкільній аспірантурі у галузі клітинної та молекулярної біології, біохімії тощо.

Під час Всеукраїнських експедиційно-польових зборів команд юних екологів і натуралістів за основними профілями еколого-натуралістичного напряму позашкільної освіти (екологія, ботаніка, зоологія) на об'єктах природно-заповідного фонду України юннати мають можливість ознайомитись із біорізноманіттям флори і фауни, дослідити тваринний і рослинний світ.

Засвідчили свою ефективність орієнтування молоді на лісогосподарські професії спільні організаційно-масові заходи з Державним агентством лісових ресурсів України, зокрема: Всеукраїнський зліт учнівських лісництв загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти. Щорічним підсумком роботи аграрних учнівських об'єднань, що поєднує компоненти профорієнтації, технологічної підготовки, дослідницької діяльності є Всеукраїнський зліт учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Таким чином, заклади позашкільної освіти проводять профорієнтаційну роботу та допрофесійну підготовку учнів на високому рівні, використовуючи досвід та знання, формуючи уміння і навички учнівської молоді.

Література

1. *Зулунова Г.В.* Профорієнтаційна робота у школі // Г. В. Зулунова // Навчальна школа. – 2011.– No 5. – С. 31-34.

2. *Пряжникова Є.Ю.* Профорієнтація / Є.Ю.Пряжникова, Н.С.Пряжников. – М. : Академія, 2013. – 496 с.

3. *Тундалева В.* Как выбрать профессию в 17 лет / В. Тундалева.– М.: Феникс, 2013. – 208 с.

4. *Усова Н.В.* Улюблена професія завжди дарує радість / Н. В. Усова // Виховання школярів. – 2011. – No 3. – С. 33-38.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ УЧНІВ В ГУРТКАХ АГРОБІОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ ТА ТРУДОВИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ

Пінчук Микола Олександрович, методист вищої категорії Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України

Розвиток сучасного суспільства та економіки держави вимагає від працівників аграрної галузі не тільки високої фахової компетентності, але й здатності до творчого виконання професійних обов'язків, високого рівня самостійності, ініціативи, здатності йти на розумний ризик. Ці важливі якості необхідно розвивати ще в шкільному віці, оскільки саме в цей час відбувається становлення особистості молодої людини, виховується її здатність до творчості. Тому одним з провідних завдань закладів загальної середньої і позашкільної освіти має бути залучення учнів до дослідної роботи з агробіологічного напряму.

Дослідна робота учнів - поняття досить широке, тому що воно включає в себе не тільки закладання та проведення лабораторних і польових дослідів силами учнів, а й спрямоване на навчально-виховний вплив на учнів безпосередньо в навчальному закладі, так і на навчально-дослідній земельній ділянці.

стерні, корисні гриби, макроелементи та мікроелементи. Добриво застосовується для обробки насіння, позакореневої та кореневої обробки рослин, внесення в ґрунт.

Використання органічного добрива "Біо-гель" при вирощуванні капусти дало можливість збільшити врожайність на дослідній ділянці на 11%. Крім того рослини краще перенесли цьогорічні надвисокі температури.

Дослідивши дане питання, можна зробити висновки, що застосування сучасних органічних добрив виводить сільськогосподарське виробництво на новий рівень. Наявність в «Біо-гелі» великої кількості активних речовин в доступній формі дозволяє активізувати імунну систему рослини та отримати більш якісний і повноцінний урожай.

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НА НДЗД КЗ «ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТРАЛІСТІВ»

Автори: *Чала Марія, Сандул Олена вихованки КЗ «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»*

Здоров'я людини безпосередньо залежить від харчування. Вживання в їжу продуктів з ГМО або вирощених з використанням отрутохімікатів і добрив призводить до незворотних наслідків для організму. Застосування пестицидів, глибокої обробки стало згубним для землі, знизило родючість, порушило природний кругообіг речовин, звело нанівець користь від черв'яків і мікроорганізмів. Сьогодення пропонує звернутися до досвіду наших предків, зробити основою сільського господарства природне землеробство.

Від традиційного обробітку грунту - екологічне землеробство відрізняється щадним підходом до існуючих у природі природним екосистемам. Органічне землеробство засноване на усвідомленні вільної взаємодії між ґрунтом, рослинами, тваринами, органічними залишками, при цьому людина повинна грати роль помічника, а не шкідника.

Адже, за визначенням, наведеним у Постанові Ради ЄС 834/2007, «Органічне виробництво – цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращий досвід з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного різноманіття,

ДІЯ ПРИРОДНОГО ОРГАНІЧНОГО ДОБРИВА «БІО-ГЕЛЬ» НА УМОВИ РОСТУ ТА УРОЖАЙНІСТЬ КАПУСТИ»

Автор: *Одарченко Інна, член трудового аграрного об'єднання, вихованка гуртка «Юні овочівники» Центру позашкільної освіти Голопристанської районної ради Херсонської області, учениця 10 класу Опорного закладу освіти «Новозбур'ївська школа №1»*

Керівник: *Колодій Любов Володимирівна , керівник гуртка «Юні овочівники» Центру позашкільної освіти Голопристанської районної ради Херсонської області*

Розвиток сільського господарства на сьогоднішній день неможливий без використання добрив, які дозволять підвищити родючість ґрунтів, збільшити врожайність, покращити якість сільськогосподарської продукції. На початку XX століття з бурхливим розвитком сільського господарства набула розповсюдження практика використання мінеральних добрив. Це призвело до значної зміни ґрунтових формувань та деградації ґрунтів. Тож ситуація, що склалась сьогодні, вимагає кардинальних змін щодо практик ведення сільського господарства.

Вирішенням проблеми подальшої зміни у ґрунтових формуваннях та ґрунтах в цілому може стати відмова від використання мінеральних добрив та перехід на сучасні органічні добрива. Так групою українських вчених під керівництвом академіка Осипенко Сергія Борисовича було створено і органічне добриво «БІО-ГЕЛЬ». Як діє добриво на овочеві культури? У чому його переваги? Відповісти на це запитання я вирішила в своїй дослідницькій роботі.

Мета дослідження полягала у з'ясуванні дії органічного добрива « Біо-гель» на умови росту та урожайність капусти.

Об'єктом дослідження є капуста білоголова сорту «Центуріон».

Вивчивши літературу даного напрямку та провівши власні дослідження я прийшла до висновку, що користь від органічного добрива є значно більшою, а його використання безпечніше для довкілля. Адже таке добриво добре засвоюється рослинами й швидко чинить на них позитивну дію. До його складу входять: ферменти, амінокислоти, фульвові та гумінові кислоти, вуглеводи (декстрин, лігнін, клітковина), «дикі» бактерії азотфіксуючі, фосфат- та калій-мобілізуючі, молочнокислі, деструктор

Дослідну роботу учнів можна розглядати як навчальне завдання в процесі виконання якого найбільш ефективно здійснюється зв'язок праці з вивченням предметів політехнічного циклу. Звичайно, тут мається на увазі не одне навчальне завдання, а продумана система організації творчої роботи учнів в галузі сільського господарства, що охоплює навчальний та позакласний час і має як навчально-виробниче так і наукове значення. Також дослідну роботу учнів можна розглядати як один з найбільш ефективних методів поєднання навчання і праці через самостійне практичне вивчення і творче застосування школярами основ технології в сільському господарстві.

Як показала практика організації сільськогосподарського дослідництва у школах, раціональніше здійснювати дану діяльність у позакласній або позашкільній формі, з ряду причин. По-перше цілеспрямоване дослідження вимагає досить багато часу на його проведення, а жодна з навчальних програм, шкільних навчальних предметів, не містить на це відповідної кількості годин. По-друге, бажаючих займатись дослідженнями в галузі сільського господарства не так багато та й не в усіх є схильність та інтерес до цього виду діяльності. Тому основною формою роботи з дітьми був і залишається гурток.

Найперші гуртки юннатів проводили значну суспільно корисну роботу: допомагали господарствам зберігати врожай, боролися з шкідниками сільськогосподарських культур та ін.

Спеціалізовані гуртки з'явилися після 1920 року у Харківській, Дніпропетровській, Чернігівській, Одеській областях. Так, перший сільськогосподарський осередок почав працювати у 1920 році на базі Носівської сільськогосподарської станції Чернігівської області, де гуртківці вивчали овочівництво, рослинництво, займалися насінництвом, вирощували кормові і декоративні рослини.

Починаючи з 1925 року з'являються перші обласні, районні, міські аргобіостанції, станції юних натуралістів. Багаторічний досвід освітньої роботи з школярами вже на базі Республіканської станції юних натуралістів (тепер Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді), обласних, районних, міських підрозділів цієї структури стверджує важливу роль і унікальні можливості позашкільних закладів такого типу щодо орієнтації школяра, забезпечення йому таких умов, що допомогли б розкрити своє покликання, розвинути інтереси і здібності в галузі сільського господарства, біології та екології зокрема, в практичних і наукових дослідницьких аспектах діяльності.

У 30-ті роки почали створюватись перші дитячі технічні та сільськогосподарські станції у містах – Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Києві, які проводили велику роботу із залучення школярів до практичної сільськогосподарської праці на колгоспних ланах, присадибних і пришкільних ділянках.

Залучення учнів до сільськогосподарського дослідництва набуло поширення в 60-80-ті роки XX століття і продовжує реалізовуватись у дослідницьких гуртках "Юні картоплярі", "Юні селекціонери", "Юні агрохіміки" та ін. У наукових працях О. Гіталова, Н. Калініченко, І. Матюши, В. Сухомлинського відзначено великі можливості впливу сільськогосподарського дослідництва учнів на розвиток їх творчих здібностей.

У 1934-1940 рр. активізувалася діяльність гуртків юннатів: спільно з ученими і фахівцями сільського господарства провадилась значна робота в хатах-лабораторіях, здійснювалось шефство над молодняком сільськогосподарських тварин, у центрі уваги – питання охорони природи, насадження садів, лісів та ін. За досягнуті успіхи кращих було нагороджено медаллю «За трудову доблесть», відзначено Почесними грамотами Міністерства освіти України.

Наприкінці війни і в перші післявоєнні роки юннати та учнівська молодь включились у вирощування кок-сагизу – цінної каучуконосної культури, яка мала на той час велике стратегічне значення. Кожна школа взяла зобов’язання виростити кок-сагиз на площі 0,1 га.

Починаючи з 1935 р. і в післявоєнні роки щоліта на базі табору праці і відпочинку «Юннат» працює школа передового досвіду, де відпочивають і обмінюються досвідом понад 1000 кращих юннатів і дослідників сільського господарства. Зв’язок учених з дітьми вже не обмежується випадковими консультаціями з тих чи інших питань. Вчені виступають з доповідями та порадами на конференціях, семінарах вчителів біології, на зльотах юннатів. Десятки шкіл і гуртків працюють над розв’язанням наукових завдань, даних вченими та науко-дослідницькими установами.

Навчально дослідна робота в школах республіки проводиться в двох напрямах: по лінії навчально-пізнавальних дослідів, які поглиблюють засвоєння програмного матеріалу (вивчення передової агрономії і зоотехніки, стадійного розвитку рослин та ін.), і дослідів по одержанню у рослин нових ознак, методами науки (акліматизації рослин, статевої і вегетативної гібридизації, виховання і добору, внутрішньосортового схрещування тощо).

Гумати, що містяться в біогумусі, стимулюють активне зростання та швидше вкорінення. Розсада більша та міцніша

Дослід № 2. ***Висадка томатів в теплі грядки Розума. Дослідження впливу біогумусу на ріст та розвиток томатів.***

1.Отриманий біогумус внесли в грунт (лунки) при посадці томатів;

2.Підживлення водним екстрактом біогумусу (1скл. біогумусу розчинили у 8л. води). Підживляли 1-2 рази на місяць.

3. Вели фенологічні спостереження та заміри.

Висновки

1. На основі аналізу літератури встановлено, що метод вермикультивування слід розглядати, як перспективний напрямок, що дозволяє формувати і розвивати екологічні основи сільськогосподарського виробництва. Базується цей метод на діяльності живих організмів
2. За допомогою черв'яків можна очищати забруднені ґрунти від радіонуклідів, важких металів, залишків пестицидів, нафти.
3. Отриманий біогумус позитивно впливає на агрохімічні, фізико-хімічні, біологічні властивості ґрунту, забезпечуючи отримання екологічно чистої продукції.
4. Встановлено, що енергія проростання насіння томатів у досліді з розчином біогумусу відповідно на 5 % перевищувала контроль.
5. Зроблені розрахунки та результат дослідження показали, що внесення біогумусу збільшує врожайність томатів на 25% - 30%.

- порівняти інтенсивність утворення біогумусу в цих грядках та вивчити його властивості;
- визначити дію біогумусу на ріст, розвиток та врожайність томатів;
- перевірити у конкретних умовах раніше сформульовану гіпотезу.

Об'єкт дослідження: біогумус, утворений в процесі вермикультивування.

Предмет дослідження: томати.

Методика дослідження: опис об'єкта, предмета, фенологічні спостереження, розробка схем, графіків під час виконання запланованої роботи.

Етапи виконання науково-дослідної роботи

І-ший етап:

- опрацювали наукові журнали, які містили статті та матеріали даного дослідження;
- інтернет-ресурси;
- набули знання з даної теми, розкрили суть проблеми та необхідність її дослідження.

ІІ-гий етап:

- заселили каліфорнійського черв'яка в теплу грядку Розума (закритий грунт);
- виявили дощового черв'яка в теплій грядці Розума (відкритий грунт);
- зробили порівняльну характеристику та висновок.

ІІІ-тій етап

- вивчили та проаналізували склад і властивості біогумусу, утвореного в теплих грядках Розума методом вермикультивування;

IV- тий етап виконання

- відокремили біогумус від черв'яків;
- отриманий біогумус використали для підживлення томатів.

Дослід № 1. ***Дослідження ефективності розчину біогумусу на проростання насіння томатів.***

Схема досліду.

І В. (контрольний) – без підживлення.

ІІ В. (дослідний) – підживлення розчином біогумусу.

Приготували водний розчин екстракту біогумусу (1скл.біогумусу розчинили у 8л. води).

Висновок: у ІІ варіанті прискорюється пробудження та посилюється енергія проростання насіння швидше на 3-4дня.

У 1957-1960 рр. у школах організовуються перші учнівські виробничі бригади, які зміцнюють зв'язки з ученими і передовиками виробництва.

В 1961 р. Міністерство освіти України та Академія наук України разом із РСЮН оголосили Всеукраїнський конкурс на кращу дослідницьку роботу з біології і сільського господарства. При Республіканській та обласних станціях юннатів організовуються координаційні центри з питань дослідницької і природоохоронної роботи. Юні натуралісти і дослідники сільського господарства включились у боротьбу за збільшення виробництва продуктів тваринництва і в цей же рік здали державі 8800 тис. кролів і 3950 тис. голів птиці. Дослідницька робота на пришкільних навчально-дослідних ділянках стала невід'ємною частиною викладання біології в школах України.

У 70-ті роки в м. Києві відбувся Всеукраїнський зліт активу учнівських виробничих бригад (УВБ), шкільних лісництв та юннатів-старшокласників, у роботі якого взяли участь члени уряду – міністри сільського і лісового господарства, представники природоохоронних органів. Делегатів приймали 20 науково-дослідних інститутів АН України, міністерства і відомства, які мали безпосереднє відношення до сільського і лісового господарства. За досягнуті успіхи в дослідницькій і суспільно корисній праці було нагороджено урядовими нагородами 12 кращих УВБ та 75 учнів, влаштовано їм прийом у Міністерстві освіти України.

У 1980-1990 рр. при допомозі учених 30-ти науково-дослідних інститутів АН України та Сільськогосподарської академії України було розроблено тематику дослідницької роботи для шкіл і позашкільних навчальних закладів.

Починаючи з 2007 року Національним еколого-натуралістичним центром Міністерства освіти і науки України було започатковано щорічне проведення Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань. Метою даного заходу є залучення учнівської молоді до практичного засвоєння трудових навичок, підвищення ефективності навчально-дослідної роботи агробіологічного спрямування.

Діяльність трудових аграрних учнівських об'єднань розглядається як навчання на практиці, де учні засвоюють елементи дослідництва, маркетингу, менеджменту також відбувається організація соціального досвіду учнів в різних видах діяльності – трудовій, дослідницькій, пізнавальній, творчій, дозвіллєвій, художній тощо.

Завдяки виваженій послідовності залучення учнів до дослідницької роботи вдається активно розвивати їх творчі здібності, формувати початкові базові знання та вміння із застосування сучасних агротехнологій, а також формувати вміння і навички, які сприяють відповідній профорієнтації учнівської молоді, спрямовують її на осмислений вибір майбутньої професії.

Література:

1. В.В. Вербицький. Юннатівський рух в Україні.-К.: Деміур, 2001.-304 с.
2. Джевага Г.В. Роль дослідницької діяльності у розвитку творчих здібностей учнів сільської школи / Гол. ред.: Мартинюк М. Т. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. – Ч. 2. – С. 172-178.
3. Доспєхов Б.А. та Гордиєнко Г.И. Методика опытной роботы в школе. Пособие для учителей сельск. школы. Издательство 2-е, перераб. и доп. М., "Просвещение", 1975. -128 с.
4. Д. Л. Сергієнко. Підготовка учнів з біології до практичної діяльності в соціалістичному сільському господарстві. -К.: "Радянська школа" 1952.-172 с.

ЮНІ АГРАРНИКИ ОПАНОВУЮТЬ No-till

Ніколенко Сергій Петрович,
учитель біології комунального закладу освіти
"Майська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів"
Синельниківського району Дніпропетровської області
Іванус Алла Василівна, методист КЗО"ОЕНЦДУМ"
Дніпропетровської обласної ради

Екологічні проблеми сучасності поставили перед закладами освіти і педагогікою важливу задачу - навчити та виховати молоде покоління, здатне по-новому розв'язувати проблему охорони і раціонального використання природи. Однією зі складових екологічного виховання є формування вмінь і навичок охорони навколишнього середовища. Оволодіння способами дій, які найбільш відповідають законам природи, раціональними засобами природокористування, пропаганда екологічних знань між однолітками і населенням - це найважливіші елементи екологічної освіти.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПЛИВУ БІОГУМУСУ, ОДЕРЖАНОГО МЕТОДОМ ВЕРМИКУЛЬТИВУВАННЯ, НА РІСТ ТА РОЗВИТОК ТОМАТІВ

Автори: *Тищук Яна, Попівчак Вероніка, Медвецька Анна, вихованці гуртка "Юні овочівники" Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичного творчості учнівської молоді*
Науковий керівник*: Федун Галина Романівна, методист вищої кваліфікаційної категорії, керівник гуртка «Юні овочівники» Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичного творчості учнівської молоді*

Актуальність: Грунт — це унікальний живий організм, в 1 $см^3$ якого налічуються мільярди живих організмів. Сучасне техногенне і хімічне навантаження землеробства приводить до того, що ґрунт перетворюється в мертвий субстрат, втрачає свою основну властивість — природну родючість.

Одним з найважливіших завдань органічного землеробства є покращення структури ґрунту, створення найкращих умов для вирощування екологічно чистої продукції.

Для покращення структури ґрунту більш популярним стає метод вермикультивуваня (використання каліфорнійських черв'яків для утворення біогумусу).

На початку 90-х років *каліфорнійський червоний гібрид* дощового черв'яка став "завойовувати" наші території. Черв'яки плідні, можуть перетравлювати будь-яку органіку і тим самим підвищують родючість ґрунту і дають змогу одержати чисту продукцію.

Мета:

- виявити та перевірити твердження про відновлення родючості ґрунту методом вермикультивування.
- дослідити вплив біогумусу на ріст та розвиток томатів.

Завдання:

- зібрати матеріал за темою дослідження;
- проаналізувати зібраний матеріал;
- перевірити наявність каліфорнійського черв'яка у теплих грядках Розума (закритий ґрунт);
- дослідити чисельність дощового черв'яка у теплих грядках Розума (відкритий ґрунт);

5) найкращі смакові якості має с. Санте.

Опис досліду: найчастіше картоплю розмножують вегетативним способом, переважно цілими бульбами. Ми на НДЗД вирощували картоплю цілими та різаними бульбами с. Санте та С.Слов'янка. Схема досліду: І варіант (контроль) – розмноження цілими бульбами, с. Слов'янка; ІІ варіант – висаджування різаних бульб , с. Слов'янка; ІІІ варіант – цілими бульбами, с.Санте; IV варінт – різаних бульб, с.Санте. Спосіб посадки – гребеневий. Різання бульб проводили за три дні до висаджування. Великі бульби розрізали ножем, вмотуючи його у дезінфікуючий розчин. Обробляли різані частини бульби попелом. На кожній частині було по 2-5 вічок. У такий спосіб ми отримали більше посадкового матеріалу, картопля в'яжеться швидко, і бульби виростають більшими. Найкращий результат одержали з ділянки(варіант 2), де висаджували різані бульби с. Слов'янка. Сорт Слов'янка є найбільш врожайним, але найкращі смакові якості мають коренеплоди с. Санте.

Висновки. Прискорене розмноження можна вважати досить ефективним, оскільки воно дає змогу зменшити витрати посадкового матеріалу картоплі.

Рекомендуємо даний сорт Слов'янка методом прискореного розмноження картоплі використовувати місцевим жителям для інтенсивного ведення господарства (менша кількість посадкового матеріалу картоплі – більший урожай), щоб воно лишалося прибутковим. Недарма у народі кажуть: " Від поганого плоду не чекай доброго роду "

Та одних тільки знань теж недостатньо, щоб захистити наше природне оточення від руйнівного натиску екологічно несвідомих людей, - потрібні дії. Тому так важливо з дитячих років оволодівати вміннями, загартовувати свою волю, щоб стати активним борцем із захисту однієї з основних цінностей людства - природного середовища.

Серед мальовничих степів Дніпропетровщини, на Синельниківщині, розміщене невеличке село Майське, яке порівняно недавно стало відомим багатьом країнам близького і далекого зарубіжжя. Саме тут найбільше розуміють, що земля – це наша годувальниця, завдячуючи їй, ми отримуємо всі дари природи.

У комунальному закладі освіти "Майська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів" Синельниківського району (далі Майська СЗШ) велику увагу приділяється екологічній освіті школярів у системі соціально-педагогічного комплексу по реалізації Концепції екологічної освіти України у відповідності до розробленої моделі в рамках тематичного загальношкільного проекту "Подих природи", яким охоплено всі структурні підрозділи соціально-педагогічного комплексу.

Мій досвід вчителя свідчить, що для школи актуально знайти конкретні шляхи подолання дефіциту природоохоронної взаємодії з природою саме з дитячого віку. Систему екологічної освіти спрямовуємо на різнобічну підготовку підростаючого покоління, яке в майбутньому зможе вирішувати екологічні проблеми на основі еколого-біологічних процесів у природі. У практичній діяльності я використовую нестандартні форми екологічної освіти із застосуванням інформаційних технологій. Учні презентують моделі, ситуації, побудовані на екологічному матеріалі місцевого і державного рівнів, мають реальну змогу розкрити свій творчий потенціал за власними інтересами та здібностями до науково-дослідницької діяльності з біології, екології, агрономії та сільського господарства в цілому.

Філософ XVIII століття Маблі казав: "Коли в економіста запитували, який народ найщасливіший, він відповідав: той, у якого поля доглянуті найкраще. А яка держава наймогутніша? Та, котра здатна одержати найбільший прибуток від своїх земель". Сьогодні багато аграріїв б`ється над тим, аби українські ниви були доглянуті найкраще у світі і давали найвищий результат. А це можливо лише за повної відмови від плуга і повсюдного добровільного безвідвального обробітку ґрунту.

На базі Майської СЗШ не один рік працює аграрно-трудове об`єднання "Світанок", організована робота на шкільній навчально-

дослідній земельній ділянці (далі - НДЗД), щорічно складається план науково-дослідницької діяльності учнів. НДЗД має польову та овочеву сівозміни, квітково-декоративний, колекційний, селекційний відділки. Основний зміст роботи полягає у формуванні в школярів 1-7 класів навичок систематизації рослин та набуттю початкових знань у проведенні дослідницької роботі. Учнями 8-11 класів закладаються досліди по гібридизації рослин, впливу технології вирощування, системи використання різних добрив та біологічних препаратів. Дітям подобається працювати на землі, це приносить їм задоволення, і разом з тим, необхідні знання, адже метою всіх дослідів, які проводяться на полях, є ведення постійного пошуку у забезпеченні родючого ґрунту, отримання високоякісних культур та їх врожаю. Члени аграрно-трудового об`єднання досліджують питання розвитку та впровадження економічно ефективних, технологічно досконалих та екологічно безпечних технологій у рослинництві, проводять досліди по сортовипробуванню сортів пшениці: “Куяльник”, “Лада”, “Богдана”; сої: “Іванка”, “Ювілейна”, “Діана”; нуту: “Розанна”, “Іордан”.

Працюючи на НДЗД, приватному господарстві, діти отримують економічні та екологічні знання, вчаться використовувати їх на практиці. Трудове навчання і виховання створює не лише умови для успішного вирішення завдань професійної орієнтації, деяких питань матеріального забезпечення життєдіяльності закладу освіти, але й є одним із способів вирішення проблем наближення молоді до виробництва.

Аграрно-трудове об`єднання “Світанок” сьогодні турбують такі проблеми:

- тоненька плівочка ґрунту на нашій планеті товщиною від кількох сантиметрів до двох метрів вилучила з великого геологічного кругообігу речовин елементи живлення і замкнула їх у малому кругообігу, створивши життя на Землі. Саме у цьому і полягає планетарна роль ґрунту як основи життя.

- у світі панує думка, що нація, яка втратила ґрунт, приречена на загибель. На превеликий жаль, нації починають усвідомлювати це, коли ґрунти істотно зруйновані чинниками деградації, і тоді на їх відновлення доводиться витрачати досить великі матеріальні ресурси і зусилля. Попередити це профілактичними засобами набагато дешевше, ніж відновлювати втрачене.

В Україні екологічні наслідки деградації ґрунтів і зменшення їх якості особливо загострилися у перехідному періоді від державної до

Секція «ОВОЧІВНИЦТВО»

ПРИСКОРЕНЕ РОЗМНОЖЕННЯ СЕРЕДНЬОСТИГЛИХ СОРТІВ СЛОВЯНКА ТА САНТЕ

***Автор**: Смалюга Інна, учениця 9 класу Жукотинської ЗОШ І-ІІ ступенів, Коломийського району, Івано-Франківської області.*
***Науковий керівник**: Бойчук Світлана Миколаївна, вчитель біології Жукотинської ЗОШ І-ІІ ступенів.*

Об’єкт дослідження: картопля. Сорти «Слов’янка», «Санте».

Мета дослідження: дослідити, як прискорене розмноження картоплі впливає на її врожайність; визначити, який із способів вегетативного розмноження є найбільш ефективним та врожайним.

Предмет дослідження : різні способи вегетативного розмноження картоплі сорту Слов'янка та Санте, що проводилися та застосовувалися на шкільній навчально – дослідній ділянці.

Завдання:

1) проаналізувати матеріали з біології про вирощування та розмноження картоплі;

2) закласти досліди такими способами вегетативного розмноження: висаджування цілими бульбами , різаними садивними бульбами;

3) проаналізувати отримані результати та врожайність картоплі сорту Слов’янка і Санте з різних ділянок та різних способів;

4) оцінити, який з способів розмноження різних сортів картоплі виявився найбільш ефективним та врожайним для нашої місцевості;

5) дослідити смакові якості сортів Санте та Слов’янки.

Новизна: впровадження і вирощування картоплі сорту Слов’янка методом прискореного вегетативного розмноження у нашій місцевості для збільшення посадкового матеріалу та врожайності.

Результати:1**)** дослідили матеріали з технології вирощування та розмноження картоплі;

2) у своїй практиці ми застосували прискорений спосіб вирощування картоплі: цілими та різаними бульбами с. Санте та с. Слов’янка;

3) найкращу врожайність картоплі одержали від с. Слов’янка - 26 кг. (різаними бульбами); с. Санте - 24,6 кг.;

4) найбільш ефективним і врожайним є с. Слов’янка;

впровадження нових високоврожайних сортів з покращеним біохімічним складом і високою адаптивністю до умов вирощування. Впровадження їх у виробництво дозволить розширити ареал вирощування та збільшити посівні площі під соєю, забезпечити якісною сировиною підприємства харчової промисловості.

Створення нових сортів харчового напряму, з комплексом вище згаданих господарсько-цінних ознак і властивостей, передбачає створення цінного вихідного матеріалу на базі світової колекції шляхом виділення кращих зразків, здатних забезпечити високу продуктивність і високу якість насіння у різних регіонах вирощування та за різних кліматичних умов. Це питання є дуже актуальним і саме у його вирішенні полягає дана робота.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконували у відповідності з темою наукових досліджень лабораторії селекції та насінництва зернових і технічних культур Кіровоградської державної сільськогосподарської дослідницької станції Національної академії аграрних наук України.

Мета досліджень: основною метою досліджень є визначення господарської врожайності сортів сої «Ізумрудна», «Медея», «Валюта», «Ювілейна», «Ромашка», «Золушка», «Феєрія».

Завдання:

— провести аналіз наукових джерел з питань господарської врожайності сортів сої;

— походження, класифікація та ботанічна характеристика роду;

— вивчити морфологічні і біологічні особливості сортів сої;

— провести фенологічні спостереження за фазами розвитку сої;

— Оцінити набір сортів і встановити міжсортові відмінності прояву ознак сортової сої;

— Проаналізувати особливості формування урожайності і якості насіння у сортів сої різних груп стиглості;

— провести обрахунки та визначити господарську врожайність досліджуваних сортів сої.

Об'єкт дослідження: сортозразки сої.

Методи дослідження: польові; вимірювально-ваговий для виявлення господарсько цінних ознак рослин; фенологічні спостереження для визначення тривалості вегетаційного періоду та його окремих фаз; математично-статистичний та оцінки достовірності отриманих результатів досліджень.

ринкової економіки, внаслідок використання земель як єдиного засобу існування в умовах виживання за рахунок природної родючості ґрунтів, без компенсації витрат.

Учасники аграрно-трудового об`єднання "Світанок" добре розуміють, що 60 % всієї української землі займають чорноземи – найкращі ґрунти світу. Ми можемо гордитися тим, що саме в Синельниківському районі Дніпропетровської області найбільша товщина чорнозему і становить вона 1м 20 см.

У ході вивчення інформаційних матеріалів учні з`ясували, що згідно загальних даних про вміст гумусу в ґрунтах усіх чорноземних регіонів України з 12-15 % за часів В.В. Докучаєва знизився до 4-5 % в епоху індустріального походу проти землі. Під час обговорення діти прийшли до висновку, що це – наслідок впровадження інтенсивних технологій, витискування з землі її останніх соків. А що вже "постаралися" меліоратори з їх каналами, висушенням боліт, зрошенням, сільськогосподарська хімія – цей бездумний постачальник добрив і отрутохімікатів господарства – зі шлейфами від важких машин, консервативною агрономією, котра авторитетна лише в тому, що так, мовляв, скрізь і завжди робили. А до того, що радили далекоглядні агрономи, вчені, екологи, більшість господарів не прислухались.

На засіданні "проблемного столу" учні зазначили, що природне середовище значно погіршилось. За останні 30-60 років серйозно порушено природну екосистему. Турбота про оточуюче середовище вимагає від кожного з нас всебічних знань, які допомогли б краще зрозуміти закони природи, щоб своєчасно реагувати на хід подій, які ведуть до небажаних наслідків, негативно впливають на людську діяльність.

Розглянемо деякі історичні факти. У 1996 році на території радгоспу "Дружба" в с. Майське Синельниківського району починаються радикальні зміни у структурі господарювання. Тут створюється агрокультурне підприємство "Агро-Союз", найголовнішим завданням якого стало впровадження ґрунтозахисної системи землеробства з розширеним відтворенням родючості ґрунту і поступовий перехід на ґрунтозахисне, маловитратне, енергозберігаюче землеробство на основі нульової технології обробітку ґрунту. Найдешевшим і найефективнішим засобом боротьби з ерозією і збагачення ґрунту органічною речовиною є процес управління рослинними рештками, тому ефективним стає мінімальна та нульова технологія обробітку ґрунту.

Учні аграрно-трудового об`єднання “Світанок” вже декілька років поспіль разом зі співробітниками ПрАТ “Агро-Союз” вивчають результативність програми No-till, яка впроваджена в підприємстві. No-till – це технологія прямого посіву сільськогосподарських культур без попередньої механічної обробки ґрунту при збереженні на її поверхні всіх пожнивних залишків.

Члени учнівських виробничих ланок під керівництвом вчителя біології Ніколенко С. П. і провідних спеціалістів ПрАТ “Агро-Союз”, навчаючись у профільних міні-школах за напрямком “Рослинництво”, “Страусівництво”, “Сучасне свинарство” базового агрокультурного підприємства, відмічають, що основними перевагами No-till є:

- економія ресурсів;
- підвищення рентабельності сільського господарства;
- збереження відновлення родючого шару ґрунту;
- відновлення і збереження структури ґрунту;
- екологічне керування бур`янами;
- підвищення зволоження ґрунту;
- зниження залежності врожаю від погодних умов;
- збільшення врожайності культур;
- зменшення ерозії ґрунту;
- усунення ризиків землеробства.

На заняттях профільної міні-школи за напрямком “Рослинництво” учні обговорюють такі питання:

- досягнення максимального ефекту при переході від традиційної технології до No-till;
- як зміна технології змінює терміни посіву сільськогосподарських рослин;
- чи можлива відмова від культивування без використання пожнивних залишків та багато іншого.

Пожнивні залишки - універсальний засіб для накопичення і збереження вологи на період вегетації, снігозатримування, попередження випаровування, захист ґрунту від перегріву, попередження проростанню бур`янів, активізація ґрунтової мікрофлори, середовище життя корисної ентомофауни та інше.

Школа і ПрАТ “Агро-Союз” працює в тісному контакті в галузі рослинництва, системи нульової та мінімальної обробки ґрунту. Ґрунтовими умовами навчально-дослідних земельних ділянок є чорноземи звичайні та їх різновиди. За показниками вмісту поживних речовин,

2. довжина і маса сходів найбільша при підсиленому магнітному полі;
3. довжина і маса сходів найбільша біля північного магнітного поля;
4. швидкість, проростання насіння залежить від розташування магнітних полюсів;
5. напрям магнітного поля впливає на напрям проростання коренів (корені у сходів напрямлені у напрямку північ – південь).

У сільському господарстві магнітна обробка застосовується для очищення насіння культурних рослин від бур’янів, очищення кормів від металевих часток, але при посіві зернових культур, висадки розсади не враховується залежність впливу магнітного поля на рослини від первинної орієнтації їх відносно магнітного поля Землі. Я пропоную враховувати ці факти в практиці сільського господарства. Влітку я планую перевірити силу впливу магнітного поля на рослини в умовах відкритого ґрунту.

ВИВЧЕННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ВРОЖЙНОСТІ СОРТІВ СОЇ КІРОВОГРАДСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ В СЕЛЕКЦІЙНИХ РОЗСАДНИКАХ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ СТАНЦІЇ НААНУ ТА НА НДЗД ОЦЕНТУМ

Автор роботи: *Огаренко Анна Олександрівна – вихованка гуртка «Юні квітникарі» комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».*

Керівник: *Закутаєва Ніна Олександрівна – керівник гуртка комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».*

Актуальність теми. На сьогоднішній день у багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні, соєві продукти займають значне місце серед продуктів харчування. З кожним роком зростає попит на насіння сої харчового використання. Основні вимоги до цього насіння такі: висока маса 1000 насінин, жовтий колір насіннєвої кожури, відсутність пігментації та покращений біохімічний склад. Збільшення виробництва насіння сої харчового напряму в значній мірі залежить від створення і

2.при розташуванні насіння в магнітному полі, перпендикулярному до магнітного поля Землі (перпендикулярно поверхні Землі), схожість насіння – 30%;

3.насіння розташоване вздовж магнітного поля Землі (за напрямом співпадає з напрямом ліній магнітного поля Землі – посилене магнітне поле), схожість насіння біля північного полюса 95%,біля південного полюса – 84%;

4. насіння розташоване вздовж ліній магнітного поля землі (проти ліній індукції магнітного поля Землі – послаблене магнітне поле) – схожість насіння біля північного полюса магніту – 88%, біля південного полюса – 86%;

5. насіння розташоване перпендикулярно до ліній магнітного поля Землі (перпендикулярно до вектора магнітної індукції магнітного поля Землі – із заходу на схід)- схожість насіння біля північного полюса 83%, біля південного полюса – 82%.

2.Визначення залежності зеленої маси сходів від напряму магнітного поля (%).

Висновки:

1. зелена маса проростків, що знаходиться на північному магнітному полюсі при розташуванні насіння уздовж магнітного поля Землі (уздовж ліній магнітного поля землі – посилене магнітне поле) більше маси сходів південного майже у 21 рази (4,15 г і 2,45 г);

2.маса проростків, які знаходяться у магнітному полі, перпендикулярному магнітному полю (перпендикулярному поверхні Землі) майже однакова з масою контрольного досліду (3,3 г і 3,46 г).

3.Визначення залежності довжини сходів від напряму магнітного поля (%).

Висновки:

1. довжина сходів біля північного магнітного полюса більша за довжину сходів біля південного полюса (76,0 і 66,7 мм);
2. при розташуванні насіння під кутом до напряму ліній магнітного поля довжина сходів більша біля північного магнітного поля (56,4 і 31,7 мм);
3. при посиленому магнітному полі, довжина сходів найбільша (66,9 і 53,9 мм).

Загальні висновки:

1. постійне магнітне поле впливає на схожість насіння злакових культур;

родючий шар слабо забезпечений азотом, але має підвищений вміст фосфору та калію. За результатом дослідницької діяльності учнів 9-11 класів доведено, що у ґрунті немає залишків стійких пестицидів, а вміст радіонуклідів знаходиться на рівні фонового радіоактивного забруднення.

Учні із захопленням працюють, вдосконалюючи свої знання та вміння, приходять до певних позитивних результатів у своїй практичній діяльності.

Так, як є натхнення, є творчий пошук у діяльності, то й плани на майбутнє значні. Найпершим є розширення сортовипробування пшениці, сої, ячменю, гороху, сорго та картоплі. Повний перехід на мінімальну та нульову технологію обробітку ґрунту, збільшення посівної площі багаторічних трав, відпрацювання та перевірка комплексної біологічної системи захисту рослин від шкідників.

Створити колектив однодумців об`єднаних єдиними духовними цінностями, які творчо працюють у вирішенні локальних, глобальних питань охорони навколишнього середовища та екологічно-безпечного ведення сільського господарства є надзвичайно актуальним у наш час.

Думаю, що спільними зусиллями ми зможемо зберегти і покращити земельні ресурси України та стабілізувати природне середовище, виховати достойну нам зміну.

Література

1. Ґрунтознавство / за ред.. Д.Г. Тихоненка. – К.: Вища освіта, 2005. – 703 с.
2. Добряк Д.С., Канаш О.П., Розумний І.А. Класифікація та екологобезпечне використання с/г земель. Наукова монографія – К.: Інститут землеустрою УААН, 2001. -309 с.
3. Методика моніторингу земель, що перебувають у кризовому стані. – Харків.: Вид-во ін-ту ґрунтознавства і агрономії ім. О.Н. Соколовського, 1998.- 88 с.
4. Практикум з ґрунтознавства: навчальний посібник / за ред.Д.Г. Тихоненка. – 6-е вид., перероб. І доп. – Х.: Майдан, 2009. - 447 с.
5. Охорона ґрунтів: Підручник, М.К. Скула О.Ф. Гнатенко та ін. – 2 г вид. 2004. -398 с.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У РОБОТІ УЧНІВСЬКИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА ЇХ РОЛЬ У ДОПРОФЕСІЙНІЙ ОРІЄНТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ

Бойчук Світлана Миколаївна, вчитель біології
Жукотинська ЗОШ І-ІІ ступенів
Коломийський район
Івано-Франківська область

Від нас, від нашого вміння, від нашої майстерності, від нашого мистецтва, мудрості залежить життя, здоров'я, розум, характер, воля, інтелектуальне обличчя, місце та роль у житті, щастя підростаючого покоління

В.Сухомлинський

Щоб бути готовим до викликів сьогодення, людина має бути всебічно освіченою, високопрофесійною, компетентною, володіти життєвими навичками, забезпечувати собі та своїм близьким гідне життя. Сьогодні , як ніколи раніше , перед школою постає проблема виховання свідомої людини, з достатньою сформованими компетентностями, які дають їй змогу успішно виконувати будь – які життєві та соціальні ролі, бути творцем свого життя, активно інтегруватися в українське та європейське суспільство. Тому нагальною проблемою сучасної школи має бути формування в учнів життєвих або ключових компетентностей. Саме компетентнісний підхід має подолати прірву між освітою й вимогами сучасного життя. Компетенція – це здатність розв'язувати завдання, проблеми і готовність діяти та виконувати поставлені задачі. Однією з умов компетентностей є досягнення або створення успіху. Компетентність грунтується на знаннях і вміннях, але ними не вичерпується, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що вона вже знала , та її спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосовувати.

Кожна компетентність побудована на поєднанні :

- знань і вмінь;
- пізнавальних дій і практичних навичках;
- цінностей , емоцій, відчуття успіху;
- діяльність компонентів.

Предмет дослідження – вплив магнітного поля на проростання злакових рослин на прикладі вівса.

Гіпотеза: перевірити, як впливає розташування магнітних полюсів і напряму ліній магнітної індукції Землі на схожість і швидкість проростання насіння злакових рослин (овес).

Виходячи з поставленої мети, завданнями цієї дослідницької роботи вважаю наступні:

1. Вивчити історію відкриття магнетизму і його фізичну природу;
2. Узагальнити знання про вплив магнітного поля на живі організми;
3. Дослідити вплив магнітного поля на проростання насіння зернових культур;
4. Порівняти і проаналізувати отримані дані.

Теоретична значущість роботи визначається тим, що в ній на основі аналізу спеціалізованої літератури і експериментальних даних обґрунтовується ефект спрямованої дії магнітного поля на сходи і розвиток рослин.

Практична значущість роботи обумовлена можливістю використання отриманих результатів при вирощуванні рослин на присадибних ділянках, в сільському господарстві.

Дослідження проводили так:

Для цього брали чашки Петрі із вівсом і розташовували їх відносно магнітного поля Землі:

1. контроль насіння в природному магнітному полі Землі;
2. перпендикулярно лініям магнітного поля Землі (вектор магнітного поля Землі перпендикулярний поверхні Землі);
3. уздовж магнітного поля Землі (уздовж ліній індукції магнітного поля Землі – посилене магнітне поле);
4. уздовж ліній магнітного поля Землі (проти ліній індукції магнітного поля Землі – послаблене магнітне поле);
5. перпендикулярно лініям магнітного поля Землі (перпендикулярно вектору магнітного поля Землі – із заходу на схід).

Визначали:

1.Схожість насіння – здатність насіння до проростання (вимірювання у %)

Висновки:

1.насіння, яке знаходиться в природному магнітному полі Землі його схожість склала – 30%.;

Висновки: Проведені дослідження дозволяють сформулювати певні пропозиції виробництву та рекомендації щодо застосування біостимуляторів на посівах гороху.

ВПЛИВ МАГНІТНОГО ПОЛЯ НА РІСТ І ПРОРОСТАННЯ НАСІННЯ ЗЛАКОВИХ РОСЛИН

Автор роботи: *Ілинич Назарій – учень 6 класу, вихованець гуртка «Юні рослинники» комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини».*

Науковий керівник: *Красніков Костянтин Петрович – керівник гуртка комунального закладу Київської обласної ради «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини».*

У живій природі багато загадок. Птахи під час сезонних перельотів орієнтуються в просторі з надзвичайною швидкістю і математичною точністю, відразу вибираючи необхідний їм напрям. Риби чудово орієнтуються в глибоких морських низинах, під крижаним покровом річок, в глибоких нерухомих водах озер. Мурашки при своєму русі вміють зберігати прийнятий напрям. Якщо площа по якій вони рухаються, наприклад, круг, що повільно обертається, злегка відхиляється в бік, мурашки все ж продовжують триматися початкового напряму.

Наука припускає, що пояснення цьому – магнітне поле Землі. Довкілля насичене величезною кількістю радіотехнічних приладів, робота яких супроводжується генерацією магнітних полів. Вплив магнітних полів на живі об’єкти істотний. Якщо усі живі об’єкти на Землі в процесі еволюції виробили пристосування до дії природного магнітного поля, то всяка зміна цього поля може вплинути на процеси життєдіяльності живих організмів, наприклад рослин: проростання насіння, фотосинтез, зростання,накопичення зеленої маси. Я зацікавився цим питанням і вирішив дізнатися більше про магнітне поле і його вплив на живі організми.

Мета роботи – в ході лабораторних досліджень з’ясувати, як впливає розташування магнітних полюсів і напрям ліній магнітної індукції Землі на схожість і швидкість проростання насіння

Об’єкт дослідження – насіння вівса. Овес (*Avena*) – рід з 27 видів злаків родини Тонконогові (Poaceae) **.**

Перехід до компетентнісного підходу на уроках трудового навчання полягає у накопиченні знань з біології, технології у формуванні і розвитку в учнів застосувати ці знання практично.

Трудове виховання - процес залучення школярів до різноманітних педагогічно організованих видів суспільно корисної праці з метою передавання їм певного виробничого досвіду, розвитку в них творчого практичного мислення, працьовитості й свідомості людини. Праця на навчально-дослідних ділянках сприяє усвідомленню школярами її суспільної користі й виробничої значущості. Різноманітність видів праці, в яких беруть участь учні, дає змогу розвивати їх задатки, нахили, інтереси, створює умови для вибору майбутньої професії. Трудове виховання має спрямовуватися на формування творчого ставлення учнів до праці. Це можливо за умови, що людина любить працю, відчуває радість від неї, розуміє її користь і необхідність, стає для неї основною формою вияву таланту.

Виховання працелюбності в учнів, формування цивілізованих господарів землі та забезпечення умов реалізації їхніх індивідуальних здібностей і талантів є однією з вимог Державної програми «Освіта» (Україна XXI ст.) [2].

Одним із шляхів реалізації цього завдання є організація діяльності творчих учнівських аграрних об’єднань на навчально-дослідних земельних ділянках (НДЗД).

Основними завданнями роботи Жукотинської ЗОШ І -ІІ ступенів на шкільній навчально-дослідній земельній ділянці:

- виконання навчальних та практичних занять, передбачених програмами з природознавства, біології, трудового навчання;
- організація позакласної учнівської дослідницької і природоохоронної роботи учнів;
- засвоєння знань та практичне застосування законів біології при вирощуванні і догляду за рослинами.
- поглибити знання учнів про рослини, здобуті на уроках біології, пов’язати їх з практикою проведення дослідницької роботи, розвивати цікавість, спостережливість, виховувати високі моральні якості, навчити учнів проводити фенологічні спостереження, робити висновки.

НДЗД Жукотинської ЗОШ І-ІІ ступенів – це те робоче місце для вихованців, де в процесі практичної дослідницької роботи вони можуть навчитися спостерігати, самостійно проводити дослідження, творчо вирішувати ряд освітніх завдань. Працюючи на НДЗД, учні нашої школи

набутті знання, застосовують у закладенні дослідів для досягнення успіху. Ми намагаємося дати учням радість праці, радість успіху у навчанні, у практичній діяльності, збудити в їхніх серцях любов до праці, до навчання. Справжньою лабораторією для пізнання природи, для прояву власної творчості і самостійності стає шкільна навчально-дослідна земельна ділянка.

Дослідницька робота на шкільній НДЗД є одним з найбільш ефективних методів поєднання навчання з виробничою працею і творчого застосування учнями основ технології, біології в сільському господарстві. В процесі дослідницької роботи учитель біології виховує спостережливість, уміння самостійно проводити нескладні дослідження, творчо вирішувати ряд завдань. Під час проведення дослідницької роботи в школі учні, починаючи з раннього віку, набувають та закріплюють трудові уміння і навички. На уроках трудового навчання проводять осінній, весняний обробіток ґрунту, посів, висаджування рослин. Учні нашої школи вирощують рослини, спостерігають за їх ростом і розвитком, проводять дослідницьку роботу згідно з програми біології, трудового навчання. Дослідницька робота сприяє вихованню в учнів інтересу і любові до біології, сільського господарства, творчого ставлення до праці, їх професійної орієнтації.

Робота на НДЗД ведеться згідно з планом, який затверджується педагогічною радою школи в серпні на навчальний рік, керує і організовує роботу вчитель біології.

Для чіткої організації роботи з учнів 6-9 класів формуються ланки і розподіляються досліди, які будуть проводитися. Ланки створюються восени, обирається ланковий ,який буде відповідати за дослідницьку роботу і організацію учнів, та вести щоденник дослідницької роботи.

Основна робота проводиться навеснІ, влітку, восени. Учні виконують ряд агротехнічних робіт:

а) розпушування ґрунту;

б) розбивка поля на ділянки;

в) закладання досліду;

г) догляд за рослинами (боротьба з бур’янами, шкідниками, просапка, підгортання);

д) ведення щоденника фенологічних спостережень;

е) збір та облік урожаю.

культурах при їх вирощуванні в посушливій зоні Південного Степу України.

Завдання:

- дослідити вплив біостимуляторів Стимпо та Регоплант на схожість, ріст та розвиток рослин гороху посівного протягом вегетації;
- оцінити вплив біостимуляторів Стимпо та Регоплант на формування ризобіально - кореневого комплексу у рослин гороху посівного;
- визначити вплив біостимуляторів Стимпо та Регоплантна формування фотоасиміляційного апарату посівів гороху та накопичення фотосинтетичних пігментів;
- з’ясувати вплив біостимуляторів Стимпо та Регоплант на елементи структури біологічного врожаю та урожайність гороху посівного сорту Глянс.

Методи дослідження: пошуковий, експериментальний, вегетаційно - польовий.

Основні матеріали дослідження. Біостимулятори Стимпо та Регоплант за умов передпосівного обробітку зерна гороху в рекомендованих виробником дозах підвищували схожість на 1,4% та на 5,9% порівняно з контрольними посівами.

За дії біопрепаратів на коренях рослин гороху утворювалась більша кількість кореневих бульбочок порівняно з контролем.

Позакореневі обробки гороху біопрепаратами Стимпо та Регоплант покращували параметри та функціонування фотосинтетичного апарату рослин гороху. За умов обробки посівів гороху біопрепаратом Регоплант вміст хлорофілу зростав максимально на 14,8% порівняно з контролем.

Використання препаратів Стимпо та Регоплант викликало збільшення кількості бобів на рослині на 6,0% та 3,5% порівняно з контролем.

В умовах проведеного досліду досліджувані препарати не виявили суттєвого впливу на ступень озерненості бобів гороху та масу.

При вирощуванні гороху посівного сорту Глянс за дії біостимуляторів Стимпо та Регоплант біологічна врожайність збільшилася на 4,2% та 5,5% відповідно.

Отримані дані підтверджують результати випробувань біопрепаратів на зернобобових культурах, що вказує на перспективність подальшого дослідження та розкриття механізмів адаптогенних ефектів біопрепаратів особливо в посушливих умовах Південного Степу України.

ВПЛИВ БІОСТИМУЛЯТОРІВ НА ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ГОРОХУ ПОСІВНОГО (*PISUMSATIVUM*L.) В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

***Автор роботи**: Тарасенко Вікторія Володимирівна, учениця 11-го класу Мелітопольського навчально-виховного комплексу № 16, вихованки Малої академії наук учнівської молоді Мелітопольської міської ради Запорізької області*

***Науковий керівник:** Колесніков Максим Олександрович, кандидат сільсько- господарських наук., доцент, завідувач кафедри плодоовочівництва, виноградарства та біохімії Таврійського державного агротехнологічного університету.*

Південний степ України характеризується цілим комплексом несприятливих абіотичних факторів, які негативно впливають на ріст, розвиток сільськогосподарських культур, суттєво знижують їх продуктивність та погіршують якість продукції.

Горох є основною зернобобовою культурою на Україні. Посівні площі гороху на Україні становлять близько 0,3 млн. га, 25% яких приходиться на зону степу. Горох дуже вимоглива культура до світла, вологи, ґрунту тому часто не реалізує генетичний потенціал продуктивності в умовах несприятливих факторів .

Одними з заходів підвищення стійкості рослин є застосування регуляторів росту, які екологічно безпечні, інтенсифікують фізіологічні процеси в рослинах. Їх використання позитивно впливає на стан мікробного угрупування ґрунтів,дозволяє зменшити вплив стресових факторів, реалізувати генетичні програми, збільшити урожай.

Об'єкт дослідження: процеси формування продуктивності гороху посівного під впливом біостимуляторів.

Предмет дослідження – схожість,біомаса,розміри фотоасиміляційного апарату посівів, кількість ризобій,елементи біопродуктивності, врожайність гороху за дії біостимуляторів.

Мета роботи полягає у з'ясуванні впливу біостимуляторів "Стимпо" та «Регоплант» на ріст, розвиток, формування фотоасиміляційного апарату та урожайність гороху посівного сорту Глянс в умовах Південного Степу України.

Новизна роботи полягає у тому, що відсутня повна інформація щодо агробіологічних ефектів біорегуляторів Стимпо та Регоплант на бобових

НДЗД в школі займає площу – 0,31 га, включає в себе польовий, овочевий, плодово-ягідний та квітково-декоративний відділи. НДЗД в Жукотинській ЗОШ І-ІІ ст. дотримується таких вимог :

- Підібрані рослини є типовими для зони Лісостепу. Це дає можливість познайомити дітей з основними типовими рисами , умовами або способом життя, характерними для культур.
- Вирощено по кількам представників одного виду рослин., де діти можуть побачити розмаїття і зрозуміти неповторність живих організмів.
- Підібрано невибагливі рослини, які не потребують для свого утримання складного обладнання.

Функціонування НДЗД здійснюється за рахунок прибутку з продукції, вирощеної на шкільній навчально-дослідній ділянці. Наша школа співпрацює з Коршівським професійно-аграрним ліцеєм, де учні можуть продовжити навчання в ньому, обравши сільськогосподарську професію. Випускники аграрного ліцею мають вибір навчатися у Тлумацькому сільськогосподарському технікумі бухгалтерського обліку, Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича, Снятинському технікумі подільського державного аграрно-технічного університету, Прикарпатському національному університеті імені В.Стефаника.

Після закінчення вузів учні нашої області здобувають професії: біолога, овочівника, економіста, агронома, кондитера, садівника, квітникаря, квітникаря-аранжувальника, ландшафтного дизайнера, бухгалтера, товарознавця, тракториста с/г машин, менеджера с/г продукції.

Ми тісно співпрацюємо з Коломийською дослідною станцією с. П'ядики, кандидатом с/г наук Куничак Г.І., яка допомагає у проведенні різних дослідів, забезпечує садибним матеріалом, сприяє збагаченню навчально-матеріальної бази. Цим спрямовує роботу у правильне русло.

У своїй практиці ми проводимо ряд дослідів :

1. З'ясування кращих способів сівби столових буряків
2. Прискорене розмноження середньостиглих сортів картоплі Слов'янка та Санте.
3. Вивчення впливу площі живлення на врожай квасолі.
4. Врожайність моркви від способів посіву.

Науково-дослідна робота нашої школи - ***дослід***: «***Прискорене розмноження середньостиглих сортів картоплі Слов'янка та Санте***».

Мета досліду: дослідити, як різні способи розмноження картоплі впливають на її врожайність. Визначити, який із способів вегетативного розмноження різних сортів є найбільш ефективним та врожайним.

Схема досліду:

І варіант (контроль) – розмноження цілими бульбами, с. Слов'янка

ІІ варіант – висаджування різаних бульб, с. Слов'янка

ІІІ варіант - розмноження цілими бульбами , с. Санте

IV варіант - висаджування різаних бульб., с. Санте

Дослід проводиться в трьох повторностях .

Площа ділянки:

- Розмір облікової ділянки - 3 м х 8 = 24 м .кв.
- Ділянки 4-х рядкові - по 32 бульби в рядку.
- Площа живлення - 60х25 см.
- Спосіб посадки – гребеневий.

Найкращий результат одержали з ділянки (варіанту 2), де висаджували різані бульби с. Слов'янка. Різання бульб впливає на швидкість утворення картоплі. Картопля в'яжеться швидко, і бульби ,що утворюються, виростають більшими. Рекомендуємо даний спосіб прискореного розмноження картоплі використовувати місцевим жителям для інтенсивного ведення господарства,щоб воно залишалося прибутковим.

Сільське господарство – одна з найважливіших галузей економіки України. Від працівників с/г залежить, що ми їстимемо завтра і як ці продукти вплинуть на наше здоров'я, життя.

Правильне господарювання на землі покращує економіку держави і добробут людини. Адже, земля – наша мати, всіх годує, але потребує якісного насіння, доброго господаря.

ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВСЬКИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ

Красніков Костянтин Петрович,
керівник гуртка «Юні рослинники»
КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини»

Формування в Україні ринкових відносин сприяє розвитку конкурентного середовища, економіка орієнтується на ринкові механізми

Об`єкт дослідження:районований сорт "Славянка".

Місце проведення: навчально-дослідна земельна ділянка КЗО "Майська загальноосвітня школа І-ІІІступенів" Синельниківського району

Мета роботи: дослідити, як прискорене розмноження картоплі впливає на її врожайність, практично визначити, який із способів вегетативного розмноження є найбільш ефективним та врожайним в умовах степової зони України.

Наукова новизна: визначити найбільш доцільний варіант посадки картоплі для отримання високого врожаю в умовах степової зони України та заощадження коштів на придбання посадкового матеріалу.

Дослід проводився у 4-кратній повторності

Схема досліду:

варіант №1 (контроль) - розмноження цілими бульбами;

варіант №2 - розмноження картоплі зеленими паростками;

варіант №3 - розмноження поділом куща;

варіант №4 - висаджування різаних бульб.

За результатами досліду складені таблиці по фенологічним спостереженням, агротехніці вирощування та врожайності картоплі по різних варіантах. Провівши контрольний збір врожаю на піддослідних ділянках для аналізу, можна зробити висновок, що врожайність на контролі більше 420ц/га, а на варіанті №4 - на 20% вище в порівнянні з контролем. Різання бульб впливає на швидкість утворення картоплі. Вона в`яжеться швидко і бульби, що утворилися, більші за ті, що були посаджені іншими способами. Це можна пояснити, тим, що ціла картоплина довше зберігається у ґрунті, пагони, що утворилися живляться від неї і довго не вкорінюються. Остаточні дані дослідження практично будуть визначені після збору врожаю на початку вересня 2018 року. Прискорене розмноження можна вважати досить ефективним, оскільки воно дає змогу зменшити витрати посадового матеріалу картоплі, а особливо при використанні нових економічно дорогих сортів.

Секція «РОСЛИННИЦТВО»

ОСОБЛИВОСТІ ПРИСКОРЕНОГО ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ В УМОВАХ СТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ

Виконавець: *Сулік Дарія, учениця 9 класу*
КЗО "Майська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів"
Зайцівської сільської ради Синельниківського району
Дніпропетровської області
Керівник: *Ніколенко Сергій Петрович, вчитель біології*
КЗО "Майська загальноосвітня школа І-ІІІступенів"
Зайцівської сільської ради Синельниківського району
Дніпропетровської області
Науковий консультант: *Котченко Марина Валентинівна ,*
доцент кафедри рослинництва
Дніпровського державного аграрного університету

В Україні сільське господарство одна з небагатьох галузей економіки, яка останніми роками в складних фінансово-економічних умовах зберегла позитивну динаміку обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, забезпечила належний рівень продовольчої безпеки країни та значні надходження до бюджету.

Вплив людини на природні екосистеми у процесі аграрної діяльності набув таких масштабів, що безумовно викликає занепокоєння. До основних негативних екологічних наслідків належить хімізація виробництва. Насичення біосфери радіоактивними хімічними речовинами, новими вірусами завдає шкоди не лише здоров`ю сучасного покоління людей, а й загрожує майбутнім поколінням. Забезпечення людства якісними продуктами харчування і в достатній кількості – основна мета екологічного чистого землеробства.

Картоплю недаремно називають "другим хлібом". Це один з найпоширеніших на сьогодні продуктів харчування. Вона своєрідний регулятор травлення, що поліпшує біологічну цінність інших продуктів. В Україні з неї готують понад 500 страв, широко використовують в дієтичному харчуванні, як лікарський та косметичний засіб. Враховуючи наведені вище дані і проблеми, при виконанні роботи ставилися завдання вивчення технологій вирощування та визначення найбільш ефективного способу вегетативного розмноження картоплі.

господарювання, відбувається реформування економічної, соціальної та політичної сфер, а це впливає на всі аспекти розвитку країни. Відомо, що будь-які реформи потребують висококваліфікованих фахівців у різних сферах, що ставить перед освітньою галуззю завдання стосовно підготовки молоді до ефективної професійної діяльності в інноваційних структурах промисловості та невиробничої сфери, в цьому контексті має бути адекватний вибір майбутнього професійного шляху випускників загальноосвітніх шкіл. Адже відомо, що людина працює найбільш ефективно тоді, коли зміст праці відповідає її зацікавленості та здібностям, можливостям організму [4].

Трудове навчання в аграрних об'єднаннях має на меті забезпечити підготовку вихованців до трудової діяльності у різних сферах виробництва та домашньому господарюванні; дати учням загальні відомості про основи виробництва, сучасну техніку, технології, процеси управління, основні групи професій та вимоги професій до людини; залучити учнів до творчо-інтелектуальних і технологічних робіт; сформувати навички розв'язання творчих практичних завдань [1].

Робота вихованців на навчально-дослідних ділянках сприяє усвідомленню ними суспільної користі й виробничої значущості праці. Розмаїття видів праці, в яких беруть участь учні, дає змогу розвивати їх різнобічні задатки, нахили, інтереси, створити умови для вибору майбутньої професії. В організації роботи аграрних об'єднань вагома роль належить особистому прикладу керівника гуртка, його майстерності та культурі праці.

Розглядаючи компетентність, важливо враховувати не лише те, що знає людина і якими методами вона користується, але й те, що рухає її діями, які погляди вона поділяє, як вона реагує на різні ситуації, причому все це розглядається не окремо, а в цілому. Крім цього компетентність – це ситуативна категорія, тому що виражається в готовності до здійснення якоїсь діяльності в конкретних життєвих ситуаціях. Зовнішня дійсність структурується відповідно внутрішньої, а внутрішня, у свою чергу, відтворює вплив навколишнього середовища. Прояв компетентності можна оцінити лише на основі сформованої в людини сукупності вмінь та її поведінкових реакцій [3].

Уроки трудового навчання та проведення занять гуртка дають можливість мені ознайомити учнів з багатьма професіями, виховати інтерес до них. На мою думку, цінність уроків праці в профорієнтаційній роботі полягає в тому, що тут школярі не тільки одержують певні знання,

але в процесі створення конкретних об'єктів праці, які мають корисну значимість, здобувають спеціальні вміння й навички, пробують свої сили в практичній діяльності, розвивають професійні інтереси й здібності. Перед кожним уроком я ставлю собі завдання організувати роботу на уроці, так, щоб виник стійкий інтерес до вибору професії

Для цього підбираю такі завдання та вироби, які відповідають нахилам та здібностям школярів і є їм цікаві, в такому разі процес засвоєння знань, формування вмінь та навичок відбувається ефективно та продуктивно.

Зрозуміло, що практично кожен школяр знає про існування таких розповсюджених професій, як токар, столяр, а також знає у деякій мірі специфіку діяльності робітників цієї професії. Але одне діло просто знати, а інше – самому виготовити виріб, який несе певну користь та ще й має привабливий зовнішній вигляд. Виникаючі у підлітка почуття радості, гордості від виконаної роботи, від того, що він зробив щось своїми руками потрібне собі або людям, ні з чим не порівняти.

У своїй роботі я використовую такі форми й методи діяльності, які забезпечують найбільшу активність і самостійність учнів в оволодінні знаннями й особливо трудовими вміннями. До них відносяться виконання проектів, лабораторних та практичних робіт, екскурсії на виробництво, що включають у себе самостійні спостереження, досліди, аналізи, розрахунки, рішення виробничих завдань, безпосередньо продуктивна праця.

Знайомлю школярів не тільки із професіями, але й з економікою, організацією, технікою й технологією виробництва, шляхами освоєння професій.

Запровадження методу проектів на уроках трудового навчання та заняттях гуртка дає мені змогу орієнтувати учнів на більший спектр професій та спрямовувати їх на самостійну роботу та вибір професії. Під час складання проекту діти оцінюють свої здібності з тими, які, наприклад, необхідні інженеру, проектувальнику та виконавцю, спостерігаючи та аналізуючи досягнення школяра я можу судити про його нахили до цього виду роботи.

Важливо пояснити хлопцям, що їхнє прагнення стати директорами, інженерами, майстрами, лікарями правильне, але, наприклад, гарним інженером можна стати, попрацювавши спочатку токарем, слюсарем, фрезерувальником, випробувати себе, перевірити правильність своїх намірів, навчитися працювати й взаємодіяти з колективом.

ТЕЗИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ II ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ЗЛЬОТУ УЧНІВСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ БРИГАД, ТРУДОВИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ І ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

культур, який досліджує можливості отримання плодово-ягідної продукції із урахуванням сучасних екологічних вимог.

Юні рослинники та овочівники проводять дослідницьку роботу з проблем впровадження елементів технології органічного землеробства при вирощуванні овочевих культур.

Окрім того, на Чернігівській обласній станції юних натуралістів педагогічними працівниками створені спеціальні естетичні зони ландшафтних краєвидів, які тематично й сезонно впорядковані, тому дитина в будь-яку пору року може розкрити для себе красу навколишнього природного простору і вмотивоване бажання навчатись доглядати за рослинами.

Отже, виховання творчого, активного, працьовитого, всесторонньо обізнаного і гармонійно розвинутого господаря своєї країни – одне з пріоритетних і перспективних завдань сучасних освітніх стратегій закладу позашкільної освіти. А трудове виховання школярів на НДЗД допомагає самоствердженню, забезпечує психологічну готовність особистості до праці, формує внутрішньо-духовний світ і світогляд дитини, викликає у неї бажання сумлінно та відповідально працювати, усвідомлювати соціальну значущість праці як обов’язку і духовної потреби. Той позитивний досвід, що набувається дитиною в процесі трудової діяльності, успішні і ефективні результати власної роботи допоможуть їм в майбутньому свідомо і відповідально підійти до вибору професій.

На своїх уроках та заняттях я маю можливість спостерігати за кожним учнем, бачити його відношення до виконуваної роботи, виявляти інтереси, здібності, найбільш здатних «токарів», «слюсарів», «інженерів» й інших фахівців, що безсумнівно дуже важливо для здійснення профорієнтації школярів, та правильного вибору професії у майбутньому.

У підлітків 5-9 класів інтерес до професії, під впливом різних внутрішніх факторів, часто і швидко змінюється. Іноді вони невірно уявляють зміст праці і перспективи вдосконалення масових професій; неправильно оцінюють свої можливості; ігнорують психофізіологічні особливості, часто переоцінюють свої сили. У профорієнтаційній роботі з учнями цього віку слід приділяти велику увагу виявленню і розвитку у них стійкого інтересу до визначеного виду трудової діяльності, який відповідає їхнім нахилам та індивідуально-типологічним особливостям, стану здоров'я і психофізіологічним даним. Значну увагу треба приділяти також вихованню в учнів інтересу до тих професій, які потрібні в даний час своєму регіону, розкриваючи при цьому позитивні та негативні сторони професії [3].

Тому, я у своїй практиці дуже часто застосовую такий метод профорієнтаційної роботи, як – екскурсії на агропідприємства свого регіону.

Екскурсія, на мою думку, відкриває можливості для комплексного використання методів навчання, збагачує знаннями учнів, допомагає виявити практичну значимість знань, ознайомлює учнів з досягненнями науки, є ефективним засобом виховання учнів, та сприяє ширшому спектру дізнання у світі робітничих професій.

Як керівник гуртка «Юні рослинники» намагаюся показати вихованцям ті сторони творчості, які мають практичне значення для сучасної трудової діяльності, розвинути в них правильне розуміння значущості творчості у різних професіях, пробудити інтерес. Головне - захопити учнів перспективою практичного застосування отримуваних ними знань і вмінь. Саме усвідомлення практичного значення гуртка, його місця в трудовій творчій діяльності, розвиває інтерес до певного виду діяльності, а разом з ним і до професій, пов’язаних із творчістю. Виходячи з цього, під час навчання на заняттях гуртка ставлю собі за мету:

- знайомити вихованців з різними видами професій;
- вивчати їх схильності, здібності, професійні інтереси, створювати суспільно-значущі мотиви вибору професій;

- консультувати учнів з питань, пов'язаних із продовженням навчання та реалізації себе у творчій професії.

Розглянуті підходи до суті і змісту профорієнтаційної компетентності покладені в основу профорієнтаційної спрямованості уроків трудового навчання та занять гуртка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жемера Н. Сутність та особливості процесу професійного самовизначення учнів старших класів / Н. Жемера // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – № 4. – С. 26-30. 5
2. Концепція державної системи професійної орієнтації населення [Електронний ресурс] / Нормативний документ Кабінету Міністрів України / Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show
3. Ткаченко С. Професійне самовизначення школярів / Сергій Ткаченко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – №3. – С. 32-37.
4. Електронний ресурс. Режим доступу: https://studme.com.ua/152201225501/psihologiya/trudovoe_vospitanie_professionalnaya_orientatsiya_shkolnikov.htm

ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ КІРОВОГРАДЩИНИ В ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ

Лоцман Тетяна Василівна
методист комунального закладу
«Кіровоградський обласний центр
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді»

Однією з найдавніших форм виховання, властивою всім історичним формаціям, є трудове виховання, на необхідності якого наголошувалось ще на етапі патріархальної родової общини. Важлива складова його змісту – вироблення потреби в праці, усвідомлення школярем її соціальної значущості, сформованості, працелюбності, ініціативності, схильності до підприємництва; розуміння економічних законів і проблем суспільства та засобів їх розв'язання, готовність до творчої діяльності, самореалізації й конкурентоспроможності.

Кожний регіон України має неповторний етнічний автопортрет, самобутні історико-культурні традиції та культурно-освітній простір.

Так у 2017 році вибороли перемогу обласного етапу конкурсу 23 заклади освіти; Всеукраїнського – 16.

Працюючи на навчально-дослідних земельних ділянках, здобувачі освіти опановують знаннями з основ с/г, знайомляться з сучасними напрямами аграрних галузей, особливостями застосування певних технологічних процесів, специфікою с/г професій. Юннати під керівництвом педагогів долучаються до дослідницької роботи, результати якої мають практичне значення для багатьох галузей с/г.

Здобувачі освіти області постійно залучаються до участі у трудових акціях «Дослідницький марафон», «Юннатівський зеленбуд», «Парад квітів біля школи», «Плекаємо сад», «Ліси для нащадків».

Вихованці отримують високі оцінки результатів своєї дослідницької діяльності на всеукраїнських конкурсах завдяки методичним рекомендаціям вчених інституту с/г мікробіології ААН, Чернігівської філії державної установи «Інститут охорони грунтів України», НВО «Чернігівеліткартопля», Носівської селекційно-дослідної станції, що дозволяє підвищити рівень сформованості компетентностей с/г напряму у здобувачів освіти.

Юних натуралістів Чернігівщини зацікавив Всеукраїнський конкурс-грант «Проект куточка живої природи Фельдмана».

Еколого-натуралістичні проекти закладів освіти, що були представлені на конкурс, нагороджено дипломами різних ступенів: Варвинського районного Будинку школярів – диплом за зайняте І місце, Чернігівської обласної станції юних натуралістів – за зайняте ІІІ місце, Корюківського Центру дитячої та юнацької творчості – за зайняте IV місце, а закладам освіти надано Гранти для створення куточків живої природи.

Навчально-дослідна земельна ділянка Чернігівської обласної станції юних натуралістів займає площу 2 га і є навчально-методичною базою для організації роботи з юннатами профільних гуртків, учнями шкіл, вчителями, власниками присадибних ділянок. Щороку влітку на базі НДЗД станції проводиться літня польова практика для здобувачів освіти міських шкіл.

Щороку юннати станції проводять на навчально-дослідній земельній ділянці біля 30 дослідів.

Актуальним і важливим напрямком роботи юних натуралістів є вирощування органічної продукції. Так, юних садівників зацікавив перспективний напрямок сучасного плодівництва – агроекологія плодових

має стати культуро-створювальна компетентність, яку в сучасних вітчизняних педагогічних дослідженнях визначають як одну з базових у вихованні молоді в закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму (наприклад, в наукових доробках І.Беха).

Формування культуро-створювальної позиції учнів - це інтегративний і синергетичний процес набуття ними позитивного досвіду на основі особистісно-діяльнісного засвоєння комплексу знань, умінь, навичок, духовно-ціннісних орієнтирів, психологічних якостей, розвитку творчих здібностей, якими вони оволодівають у процесі позашкільної освіти, що дозволить їм в подальшому діяти самостійно, творчо і відповідально у будь-якій життєвій ситуації.

Під культуро-створювальною компетентністю вихованців ми розуміємо опанування ними базовою сукупністю аксіологічних і морально-етичних норм, головними концептами загальнолюдської культури та її основними компонентами: когнітивним (пізнавальний аспект), афективним (емоційно-піднесений аспект, естетичний) і конативним (поведінковий: мотиви, спрямування, наміри, готовність дитини до певного виду діяльності), а також виховання таких психологічних якостей особистості, які сприятимуть ціннісному її самовизначенню в світі, допоможуть їй успішно адаптуватись у сучасному суспільстві.

Одним із пріоритетних напрямків формування культуро-створювальної позиції є фундація педагогами сприятливих умов для продуктивної реалізації гносеологічних завдань, а саме – допомоги у набутті особистістю певного комплексу знань, корисних навичок в галузях сільського господарства через залучення молоді до практично-корисної роботи або через активізацію пізнавального інтересу з метою заохочення їх до науково-пізнавальної діяльності. Базою для реалізації цих завдань є НДЗД закладів освіти.

У закладах загальної середньої та позашкільної освіти Чернігівської області діє 285 навчально-дослідних земельних ділянок, які працюють у відповідності до Положення про НДЗД.

Під керівництвом учителів, агрономів місцевих агрофірм школярі області проводять дослідницьку роботу з рослинництва, овочівництва, зоології, тваринництва. Проблематика і тематика дослідів різноманітна.

Учнівські та педагогічні колективи закладів освіти області – активні учасники Всеукраїнського конкурсу навчально-дослідних земельних ділянок і неодноразово ставали переможцями.

Кіровоградщина відома своєрідними освітянськими традиціями, що зумовили формування досить яскравої педагогічної самобутності, яка проявилася в специфічності системи освіти, в просвітницькій праці діячів освіти, оригінальності педагогічних пошуків.

Подальший розвиток української школи неможливий без глибокого систематичного вивчення попереднього досвіду, зокрема, нагромадженого українською радянською школою в 50-ті – 70-ті роки XX ст., адже з проголошенням незалежності нашої держави відкрилися нові можливості об’єктивного, незаангажованого дослідження радянського етапу розвитку педагогічної науки й шкільної практики. Саме тоді педагогічні колективи середніх шкіл були центрами новаторської педагогічної думки, творчого пошуку, високоефективної організації навчально-виховного процесу, їх творчий доробок був знаним не лише в Кіровоградській області, Україні, але й у колишньому Союзі і за його межами.

Поруч з видатним педагогом В. О. Сухомлинським в області виросла група теоретично підготовлених, ініціативних керівників шкіл, які шляхом систематичних пошуків, експериментальних досліджень згуртували колективи педагогів-однодумців, досягли високих результатів у навчанні й вихованні учнівської молоді. На жаль, лише на регіональному рівні освітянському загалу відомі імена талановитих педагогів з найближчого оточення відомого мислителя-гуманіста Василя Сухомлинського: Іван Ткаченко (Богданівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступені №1), Сергій Максютін (Созонівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів), Федір Оксанич (Новопразька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів), Павло Козуль (Новгородківсьа загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів), Григорій Перебийніс (Маловисківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3), Арон Рєзнік (Гайворонська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 №5), Микола Кодак (Деріївська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів), Ілля Шевченко (Олександрійська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №13), які під особистим впливом Василя Олександровича, звіряючи власні ідеї з його поглядами, віднайшли власний шлях у педагогіці, мистецьки поєднували розбудову інноваційних моделей шкіл з плідними науковими дослідженнями, створили чудові авторські школи, виплекали покоління талановитих вчителів і учнів. Проблеми, які успішно вирішувалися відомими педагогічними колективами, є актуальними і життєво важливими для сучасної школи і педагогіки сьогоденняі.

Посилена увага до трудового виховання у 20-ті роки XX ст. на Кіровоградщині дала поштовх до виникнення і розвитку шкільних

виробничих колективів, літніх шкіл, що стали прообразами створення навчально-виробничих комбінатів (НВК), учнівських виробничих бригад (УВБ), таборів праці і відпочинку (ТПВ), трудових загонів старшокласників (ТЗС), шкільних лісництв (ШЛ), шкільних кооперативів, аграрних об'єднань та інших моделей трудового навчання і виховання.

Становлення і розвиток позашкільної освіти неможливі без участі в них талановитих, відданих своїй справі педагогів-новаторів. Тільки завдяки їм десятки тисяч юннатів Кіровоградської області оволоділи знаннями про навколишнє середовище, набули знань і досвіду розв'язання екологічних проблем, і нарешті визначились зі своїм подальшим життєвим шляхом. Одним із таких педагогів-новаторів був Іван Гурович Ткаченко (06.02.1919 – 27.07.1994 рр.), який є автором системи трудової підготовки сільських школярів, що стала провідною в моральному, інтелектуальному та екологічному вихованні особистості підлітків. У 1956 році в області почали створюватися учнівські виробничі бригади. Перша така бригада була організована на базі Богданівської середньої школи № 1 Знам'янського району Кіровоградської області, яку очолював Іван Гурович. З 1944 по 1979 рік, працювала науково-дослідна лабораторія з проблем трудового виховання і професійної орієнтації учнів сільської школи Інституту педагогіки України. Директор разом із своїм колективом розробив і апробував ефективну систему трудової підготовки учнівської молоді, залучення школярів до суспільно корисної праці, підготовки до самостійного трудового життя.

Іван Гурович запровадив у шкільне життя яскраві традиційні свята, які і сьогодні мають велике виховне значення: „Свято врожаю", „Свято першої борозни", „Я – член учнівської бригади", „Естафета поколінь хліборобів", «Українська паляниця» та інші. Зміст, форми і методи проведення свят були різноманітними, але завжди учні одержували оцінку своєї праці і праці своїх товаришів, зустрічалися з представниками різних професій, передовиками виробництва. Багаторічний досвід експериментальної науково-педагогічної діяльності дав змогу І.Г. Ткаченку теоретично обґрунтувати і втілити в практику взаємозв'язок трудової підготовки з моральним, естетичним, економічним та екологічним вихованням учнів.

В області в 60-70 роках успішно працювали 162 учнівські виробничі бригади, за якими було закріплено 6167 гектарів землі. Матеріально-технічна база УВБ області налічувала: тракторів – 101, автомашин – 85, комбайнів – 27, сівалок – 82, культиваторів – 67, плугів – 63.

оптимального їх розв'язання, готовність до творчої діяльності, самореалізації й конкурентоспроможності.

Однією з форм трудового виховання здобувачів освіти у сучасному закладі освіти є організація роботи на навчально-дослідній земельній ділянці.

Навчально-дослідні земельні ділянки створювалися у закладах освіти з метою формування компетентностей сільськогосподарського напряму: трудової підготовки підростаючого покоління, що поєднувала б урочну та позаурочну роботу, суспільно корисну діяльність школярів та ефективну трудову підготовку молоді до реалій повсякденного життя.

На сучасному етапі розвитку позашкільної освіти, коли дитина здебільшого пізнає світ через засоби масової інформації, організація роботи на навчально-дослідній земельній ділянці потребує модернізації освітніх стратегій. Вони мають бути спрямовані, передусім, на підготовку таких висококваліфікованих кадрів, які б не тільки володіли знаннями з економічної науки й навичками ведення агробізнесу, а й були би спроможними працювати у новітньому технологічному і інформаційному просторі. Мова йде про те, що нова генерація професіоналів сільськогосподарської сфери повинна мати нестандартне, гнучке, креативне мислення, володіти алгоритмами вирішення професійних завдань, вміти ефективно мобілізовувати власні здібності та досвід залежно від конкретної професійної ситуації, продуктивно організовувати та аналізувати власну діяльність, діяти відповідально, вміти самостійно приймати виважені рішення тощо. З іншої сторони, формування у здобувачів освіти професійно важливих якостей як майбутніх працівників агропромислового комплексу, неможливе без формування культуростворюючих компетентностей, творчо-продуктивних способів мислення і дій.

Саме тому у динамічних умовах сьогодення виникла потреба пошуку таких методик, парадигм виховання особистості, які б ефективно сприяли розкриттю творчих джерел життєвих сил дитини на духовно-гуманістичних засадах виховання, допомагали формуванню культурно-створювальної позиції вихованців як вихідної світоглядної умови розвитку її внутрішньо-особистісного світу. Власне це і зумовило проведення дослідно-експериментальної роботи на базі комунального закладу «Чернігівська обласна станція юних натуралістів» (наказ Міністерства освіти і науки України від 11.08.2014 № 923).

Результатом формування культуро-створювальної позиції вихованців

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРО-СТВОРЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ АГРОБІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Трегубова Людмила Анатоліївна,
директор,
Радченко Олена Михайлівна,
заступник директора з методичної роботи
Комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»

Праця – основа функціонування будь-якого суспільства незалежно від його конкретно-історичних форм, невід'ємна умова фізичного існування та духовно-інтелектуального розвитку людини, а також суспільних і соціально-економічних перетворень. Поза трудовою діяльністю життя людини як соціального суб'єкта унеможливлюється.

Загалом категорія праці належить до конститутивних елементів моделей світу в будь-якому суспільстві. Відношення до праці, що домінує у даному соціумі, задає імперативи поведінки, формує ідеали, якими керуються люди в своєму повсякденному житті. Тому категорія праці має так би мовити «подвійну природу»: з однієї сторони, - це явище і поняття економічне, з іншої – світоглядне, морально-етичне, педагогічне, оскільки вона (праця) постає засобом і водночас необхідною умовою і навчання, і виховання. Незвичайно дотичними у зв'язку з цим нам видаються міркування німецького соціолога М.Вебера з приводу економічного «чуда» Заходу. Філософ відзначав, що головними доброчинностями і соціальними критеріями економічного успіху є працелюбність, старанність, відповідальність і пунктуальність людини в роботі, її бережливість, чесність, винахідливість.

Тому не випадково однією з найважливіших форм виховання є трудове виховання молоді, тобто формування належної етичної мотивації, яке покликано забезпечити високий рівень і якість життя людини.

Важливою складовою трудового виховання є вироблення внутрішньо усвідомленої, вмотивованої потреби в праці, розуміння її соціальної значущості та формування на цій психологічній основі важливих етико-моральних і суспільно-значущих принципів виховання: працелюбності, ініціативності, креативності, схильності до підприємництва; розуміння причинно-наслідкових зв'язків в економічній сфері, гострих актуальних проблем суспільства та володіння навичками

Починаючи з 1960 року при школах масово створюються навчально-дослідні земельні ділянки, шкілки плодових і декоративних дерев. Активізується дослідницька робота, налагоджуються зв'язки з вченими та спеціалістами сільськогосподарського виробництва. Юннати проводять дослідницьку роботу за завданнями вчених і досягають високих результатів. За успіхи в дослідницькій роботі з сортовивчення та вирощування зернових культур 1132 школярі із 318 шкіл області стали учасниками ВДНГ.

У 1982 році на основі дослідницької роботи з учнями та за сприяння місцевих і районних органів управління Сандуленко Дмитро Антонович створив на базі Надлацької школи Новоархангельського району науково-практичну лабораторію „Мала Тимірязівка". Юні тимірязівці досліджували рідкісні рослини, вивчали районовані сорти картоплі, займалися вирощуванням насіння різних сортів квітів. В «Малій Тимірязівці» була своя агрохімлабораторія, методичний кабінет, музей Хліба, кабінет технічних засобів, живий куточок, метеорологічний куток, кабінет екологічного виховання школяра, дослідна теплиця, навіть свій міні-дендропарк. На її базі проводилися конференції, виставки, натуралістичні заходи з питань охорони природи, районні та обласні методичні об'єднання вчителів біології, працював методичний центр екологічного виховання школярів району «Природа» .

На Кіровоградщині значна увага приділяється сільській школі, умовам навчання, трудової підготовки і професійної орієнтації учнів через традиційні та нові форми господарювання. Саме такою новою формою роботи виробничих об'єднань є Хліборобська академія при Державному шкільному підприємстві ім. А.С. Макаренка Кропивницької загальноосвітньої школи Новоукраїнського району (на даний час філія). З 1985 Кропивницька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Новоукраїнського району стала кращою в Кіровоградській області з організації трудового навчання та виховання школярів, приймала активну участь у науковій розробці проблем трудового виховання, зокрема втілення педагогічної спадщини А.С.Макаренка у сучасний освітній процес.

«Хліборобська Академія» – одна із форм роботи щодо вирішення проблеми трудового навчання та виховання у сільській школі де заохочується творча самодіяльність учнів і вільна ініціатива.

Структура Хліборобської академії складає три етапи:

«Відповідність і воля», 1-3 класи.

Перший етап, як один із найважливіших у структурі Академії. Це перехід від родинного виховання до шкільного, із вузького сімейного кола у різновіковий колектив, звідки і своєрідність у роботі. Перш за все необхідність поєднання шкільного та родинного виховання. Це дає змогу зробити виховний процес, по суті безперервним, а координуючі зусилля з боку школи направляють цю діяльність у найбільш доцільне русло.

«Переконання і навички», 5-9 класи.

На цьому етапі діяльності Академії проводиться загальнотеоретична та моральна підготовка учнів до праці. Продовжується робота по вивченню традиційного українського землеробства, яке передбачає не лише трудові доручення, але і участь у процесі праці, широкий вплив на інтелектуальну, емоційну сферу майбутнього працівника.

«Вміння і бажання», 10-11 класи.

Це головний, завершальний етап діяльності Академії, пора збору урожаю, який вирощували в Академії на протязі всього періоду навчання дитини у школі. Пройшовши всі попередні етапи підготовки, учень психологічно вже готовий засвоїти професію.

За статистичними даними в Кіровоградській області нараховується 347 загальноосвітніх шкіл та 2 позашкільних навчальних заклади, з них 39 шкіл і 2 позашкільних заклади мають навчально-дослідні земельні ділянки, які відіграють важливу роль в підвищенні якості знань школярів з біології та сільського господарства. Аналіз одержаних результатів показав, що найкраща дослідницька робота учнів організована і проводиться на навчально-дослідних земельних ділянках закладів освіти при Ганнівській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів Долинського району, Перчунівській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів Добровеличківського району, комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, Світловодської міської станції юних натуралістів молоді», де дослідницька робота є невід'ємною складовою навчально-виховного процесу.

На даний час постало питання відродження в закладах освіти діяльності трудових об'єднань школярів, що традиційно і ефективно працювали протягом багатьох років. Проблема підготовки учнівської молоді до життя і праці була і є актуальною, проте останнім часом вона ускладнюється через відсутність матеріальної бази з трудового навчання. Саме в таких умовах працює аграрне трудове об'єднання «Бригантина» на базі Перчунівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Добровеличківського району (керівник Непота О.Д). Діяльність у

суспільній значимості. Діти з особливим задоволенням долучаються до спільної з батьками праці.

Тому, на нашу думку, основне завдання трудового виховання дітей дошкільного віку полягає у формуванні в них стійкого переконання, що праця є прекрасною життєвою необхідністю людини, а її результат – цінністю.

Література

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / Міністерство освіти і науки України, Академія пед. наук України; наук. ред. та упор. О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.

2. Бєлєнька Г. В. Виховання елементів культури праці у дітей старшого дошкільного віку / Г. В. Бєлєнька // Виховання дошкільника в праці. – К., 2002. – С. 44-59.

3. Буре Р. С. Учите детей трудиться / Р. С. Буре, Г. Н. Година. – М.: Просвещение, 1983. – 144 с.

4. Машовець М. А. Педагогічні умови наступності у трудовому вихованні дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку: автореф. дис. … канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / М. А. Машовець. – К., 1994 – 26 с.

5. Мельничук М.І. Виховання дітей дошкільного віку в трудовій діяльності: автореф. дис. … канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / М. І. Мельничук. – К., 1995. – 27 с.

6. Долинна О. Праця – ефективний засіб формування предметно-практичної компетенції дошкільників / О. Долинна, О. Низковська / Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – № 12. – С. 16-27.

7. https://studfiles.net/preview/5188719/page:21/

8. https://abetkaland.in.ua/trudove-vyhovannya-ditej-doshkilnogo-viku/

тварин, акваріумних рибок, миють напувалки, чистять годівнички, на прогулянці – годують пташок тощо.

В гуртку «Умілі ручки» діти залучаються до художньої праці. Художня праця – найрезультативніший вид праці, доступний дітям дошкільного віку. Він передбачає виготовлення дітьми різноманітних виробів з паперу, пластиліну, солоного тіста, рослинного та покидькового (нитки, шматки тканини та ін.) матеріалу тощо. За допомогою ножиць, ниток, голки, клею та інших матеріалів, що допомагають з'єднувати окремі частини у єдиний виріб, діти можуть виготовляти сувеніри для своїх близьких і знайомих (вітальні листівки, саморобні іграшки, квіти), атрибути святкового оздоблення кімнати до свята: сніжинки, ліхтарики, прапорці, гірлянди тощо.

Діти із задоволенням займаються ручною працею, оскільки їх приваблює можливість діяти з різноманітними яскравими і незвичними матеріалами, досліджувати, змінювати й перетворювати їх за своїм бажанням. Дитина почувається творцем, що стимулює її розумову та фізичну активність. Під час роботи з різними матеріалами розвиваються дрібні м'язи рук, діти набувають навичок роботи з простими інструментами; дії з різними матеріалами цікаві й дають можливість виявити творчість; цей вид трудової діяльності має практичний результат.

Особливу увагу з трудового виховання дітей педагоги творчого об'єднання раннього розвитку дитини приділяють взаємодії з батьками. Керівники гуртків обмінюються з батьками рекомендаціями, порадами щодо створення умов для трудової організованої та самостійної діяльності вдома і в обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді через батьківські збори, консультації, інформаційні стенди, анкетування тощо. Батьки беруть активну участь у педагогічному процесі творчого об'єднання: практикується спільна підготовка та проведення свят (виготовлення атрибутів, декорацій і костюмів), виготовлення посібників до дидактичних та сюжетно-рольових ігор, інвентарю для трудової діяльності тощо. Також батьки разом з дітьми беруть участь у посадці дерев та кущів. Зокрема, наприкінці 2016-2017 н. р. було проведено трудову акцію «Діти і батьки висаджують самшитову алею», а у 2017-2018 н. р. – «Посадимо разом Дерево миру!». В осінньо-зимовий період практикується участь батьків разом з дітками в підгодівлі зимуючих птахів рідного краю. Беручи активну участь у заходах Центру, батьки своїм прикладом демонструють ставлення до праці, наголошуючи на її

творчому об'єднанні здійснюється за напрямками: навчально-виховна робота, експериментально-дослідницька, продуктивна праця, змістовне дозвілля, пропаганда та профорієнтація. Свої практичні заняття проводять на шкільній навчально-дослідній ділянці та на землях місцевих фермерських господарств. Вихованці під час виконання таких робіт навчаються господарювати на землі, вираховувати затрати і прибутки, економічну ефективність вирощування районованих сільськогосподарських культур.

Базою для проведення науково-дослідницької роботи в комунальному закладі «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» є НДЗД, навчальна теплиця, тваринницька ферма, куточок живої природи, сад, ягідник, шкілка.

НДЗД Кіровоградського ОЦЕНТУМ займає 2 га площі. Відповідно до Положення про НДЗД має всі відділи: польовий, овочевий, плодово-ягідний, квітково-декоративний, колекційний, селекційно-генетичний, зоолого-тваринницький, виробничий, дендрологічний.

На селекційній земельній ділянці закладають досліди здебільшого з сортовивчення сортів сільськогосподарських культур за підтримки Кіровоградської державної сільськогосподарської дослідницької станції Національної академії аграрних наук України.

Так, вихованці гуртка «Юні рослинники» та «Основи агрохімії» КОЦЕНТУМ працюють за завданнями вчених та обирають цікаву тематику дослідницьких робіт: «Вплив інокулянту «Різо Лік Топ» на врожайність та якість сорту сої Аполо», «Вихідний матеріал для селекції сортів сої харчового напряму для лісостепової та степової зон України», «Вплив намочування насіння в розчині бікарбонату натрію і наступне прогрівання на строки достигання та врожайність огірків», «Міжсортове схрещування сортів гороху за забарвленням насіння». На заняттях проводиться різноманітна практично-дослідницька робота, зокрема «Вплив густоти рослин на врожай буряків», «Визначення продуктивності однієї рослини сортів сої: Медея, Ізумрудна Валюта та інших». Юннати підтримують тісні зв'язки з науковцями Центральноукраїнського національного технічного університету кафедри екології та охорони навколишнього середовища, кафедри сільського господарства з методів ведення екологічного землеробства, зведення до мінімуму використання хімічних препаратів, фізичних навантажень в процесі обробітку землі і отримання екологічно-чистої сільськогосподарської продукції. Засади органічного землеробства вихованці втілюють на НДЗД.

За високий рівень своїх досягнень Мохонько Дар'я, вихованка гуртка «Юні рослинники» , Гафтоник Анастасія та Огаренко Анна, вихованки гуртка «Юні квітникарі» комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» були нагороджені Дипломом ІІІ ступеня призера XI Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад, трудових аграрних об'єднань загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів.

На базі Маловисківського районного центру дитячої та юнацької творчості працює творче об'єднання «Юні бджолярі». Під час навчання у гуртку вихованці набувають практичних навичок роботи з бджолами, поглиблюють і розширюють знання із біології, економіки та ведення сільського господарства. Робота учнів у гуртку стимулює розвиток самостійності, сприяє створенню середовища для самореалізації та професійного самовизначення, формування наукового світогляду вихованців; виховує в них культуру праці та бережливе ставлення до природи. На заняттях гуртка гуртківці виконують науково-дослідницькі проекти «Розведення осмії руфа для садівництва»,«Шкідники осмії руфа та способи боротьби з ними», за гарні результати нагороджені дипломами та сертифікатами.

З метою підвищення ефективності та якості організації роботи учнівських виробничих бригад, створення умов для самореалізації талановитих і обдарованих дітей розвиток у них творчих інтересів до пошукової діяльності, формування шанобливого ставлення до народних традицій; вивчення, систематизація та поширення передового досвіду щодо організації діяльності музеїв хліба у загальноосвітніх і позашкільних закладах підтримки соціальної активності учнівської молоді щорічно комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» проводить обласний фестиваль «Українська паляниця» під гаслом «Символ щастя і достатку паляниця золота».

Вихованці творчого об'єднання географічного краєзнавства «Обрій» Маловисківського районного БДЮТ на базі Плетеноташлицької загальноосвітньої школи І - ІІІ ступенів під керівництвом Лілії Шабанової, нагороджені дипломами І ступеня Всеукраїнського фестивалю «Скарбниця народної духовності» та Всеукраїнського фестивалю «Українська паляниця», за високий рівень досягнень у сфері трудової та патріотичної діяльності, глибокі знання свого краю, своїх земляків, чиїми іменами звеличена країна.

бажання трудитися. Однак не варто намагатися перетворити на гру будь-які трудові завдання чи якомога раніше відокремити працю від гри. Як зауважував А.С. Макаренко, несвоєчасне відокремлення гри від праці було б справжнім насильством над дитиною і викликало б у неї відразу до трудового зусилля та ще сильніше прагнення до гри (цит. за [7]). Дитину слід поступово готувати до усвідомлення того, що її трудові доручення, якими б простими чи складними вони не були, є обов'язковими. Гра, хоч і створює можливості для підготовки до праці, але не замінює власне трудової діяльності дошкільнят.

Велику роль у трудовому вихованні в творчому об'єднанні раннього розвитку дитини відводиться праці в природі, як ще одному з доступних видів праці для дитини дошкільного віку. Вона є найбільш цікавою для малюків, адже природа – джерело найяскравіших вражень для людини. Дітям природа дає можливість діяти не з простими предметами, а з живими об'єктами. Діти здатні доглядати за рослинами: кімнатними, садовими, городніми, а також за окреми домашніми і декоративними тваринами. Трудові навички, що виконуються в природному середовищі, є прекрасними засобами пізнання краси свого рідного краю, розвитку спостережливості і вдосконалення рухів. Базова програма «Світ навколо тебе» передбачає заняття на навчально-дослідній земельній ділянці, куточку живої природи, міні-фермі, «садочку запахів», «стежині відчуттів» тощо. Діти повинні не лише вміти виконувати певну дію, пов'язану з працею у природі, а й знати навіщо це треба робити і як саме, щоб не завдати шкоди рослинам і тваринам. Дитину цікавить не лише процес праці, а її прямий результат і те, задля чого вона працює, тобто головна мета, яка відбиває в ідеальному вигляді цей результат, його суспільне спрямування. Тому ефективність трудової діяльності значною мірою залежить від того, наскільки бажаний результат відповідає процесуальному моменту, мотиву, інтересу до нього.

Педагог не лише повинен орієнтувати дітей на мету їхньої діяльності, але й розкрити її зміст, викликаючи інтерес до стану рослин і тварин у куточку природи, на навчально-дослідній земельній ділянці, щоб допомогти зрозуміти мету дій, усвідомити їх необхідність. У процесі роботи на ділянці та куточку живої природи керівник гуртка поступово підводить дітей до встановлення взаємозв'язків між явищами природи. Діти систематично виконують обов'язки чергових, а також виконують роботу всім колективом і на кінець року вже самостійно доглядають за рослинами, пересаджують їх, висівають насіння, годують домашніх

уваги. Включається в роботу мислення, адже дитині потрібно порівнювати, співставляти, встановлювати елементарні закономірності. Коли діти усвідомлюють свої обов'язки та набувають практичного досвіду, у них виникає впевненість у своїх силах та можливостях, готовність працювати.

Завдяки посильній трудовій діяльності не просто розвиваються фізичні сили дитини, а формується вправність у застосуванні власних сил і можливостей у повсякденному житті, закладаються моральні якості: повага до праці, працелюбність, відповідальність, чесність тощо, гартується організм, відбувається моделювання можливого розвитку завдяки виокремленню з усього розмаїття життя ціннісних орієнтирів.

Саме це спонукало педагогів творчого об'єднання раннього розвитку дитини Чернівецького обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді до розв'язання даної проблеми на свій лад, по сучасному. Творчі педагоги даного об'єднання знають, як повести дітей 5-ти річного віку у світ краси, у світ праці, намагаються сформувати у малюків правильне уявлення про працю, підвести їх до розуміння, що праця – не розвага, вона потребує певних зусиль, умінь і навичок. Керівниками гуртків створені всі умови для залучення вихованців до посильної праці і систематично, а не час від часу, використовуються різні форми організації праці.

Першу підготовку до праці в творчому об'єднанні раннього розвитку дитина проходить у грі. Майже в кожному з її різновидів наявний певний трудовий елемент. Гра надає можливість виробити трудові навички, оскільки головною темою дитячих ігор є праця.

П. Блонський, досліджуючи цей процес, дійшов висновку, що між грою і працею немає великої різниці, оскільки найвища форма праці – творча праця – подібно до гри містить елемент насолоди від процесу діяльності: тут праця і гра стикаються і творча праця нерідко виникає саме з гри [8]. Однак є і повсякденна праця, до якої у дитини немає природного нахилу. Усвідомлення її необхідності відбувається лише в результаті певної підготовки, що має здійснюватися поступово в такій послідовності: спочатку – природна гра, потім – творчість, що розвивається у грі і спонукає дитину до творчої праці. На основі природних ігор та захоплюючої творчої праці формується і звичка до буденної праці, обтяжливість і монотонність якої нівелюються інтересом і захопленням дитини своєю діяльністю [3, 5].

Включення гри до праці дітей допомагає підвищити ефективність її виховного впливу, забезпечити основу для вироблення інтересу до праці,

На Кіровоградщині порівняно з попередніми роками зросла кількість шкільних учнівських лісництв. У 2018 році в області діє 31шкільне учнівське лісництво. Учнівське лісництво - одна з традиційних і в той же час найдієвіших форм організації трудового навчання і виховання, залучення учнів до суспільно-корисної праці, набуття певних навичок і знань з ведення лісового господарства. Шкільні учнівські лісництва відіграють значну роль і як профорієнтаційні осередки. Адже оптимальні умови для навчальних та практичних занять, дослідницької та природоохоронної роботи педагогічним колективам допомагають створювати професійні лісівники обласного управлінням лісового та мисливського господарства.

В лісових господарствах області діють лісові школи, кабінети шкільних лісництв, куточки юного лісівника, які створюють оптимальні умови для проведення навчальних та практичних занять з лісового господарства, організації дослідницької роботи, здійснення допрофесійної підготовки юних лісівників.

Так при Підлісненській філії комунального закладу «Олександрівське НВО № 2» Олександрівського району протягом багатьох років діє «Лісова школа», в якій учні мають змогу оздоровитись та відпочити, і разом з тим, збагатити свій культурний і науковий рівень, свої знання про рідний край, усвідомити себе частиною природи.

Щороку в «Лісовій школі» та «Лісовій школі – NEXT» відпочиває до 60 осіб. Юні лісівники вивчають видовий склад рослинного світу Чорного лісу, методику догляду за лісовими насадженнями, ознайомлюються з лісовими професіями. При проведенні практичних занять школярі заклали міні теплиці, де розмножували та вирощували лісові рослини: самшит, ялівець, дуб червоний, тую пірамідальну.

Учнівське лісництво «Конвалія» діє на базі Оникіївської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. Маловисківського району. В кабінеті учнівського лісництва з учнівською молоддю проводяться навчальні заняття з оволодіння «Основами лісівництва» провідними спеціалістами лісгоспу. Кабінет учнівського лісництва постійно поповнюється цікавими експозиціями про ліс як живий організм та діє живий куточок дикої природи. Також представлено стенди «Дерево пошани» та «Вчені-лісоводи».

При Богданівській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №1 імені І.Г. Ткаченка Знам'янського району діє куточок юного лісівника. У

куточку представлені експонати, стенди та укладений фотоальбом про роботу учнівського лісництва «Лабораторія в природі».

Одним із основних напрямків діяльності учнівського лісництва «Зелена планета» комунального закладу «Компаніївське навчально-виховне об'єднання» є дослідницька робота пов'язана з виробничими завданнями базового лісництва, завдяки якій учасники розширюють свій екологічний світогляд, оволодівають методами дослідження природи, набувають досвіду у справі її охорони. Членами шкільного лісництва були виконанні науково-дослідницькі роботи: «Гали дуба: користь чи шкода?», «Зникаючі та рідкісні види рослин Компаніївщини», «Квітковий годинник Карла Ліннея» та інші.

Отже, багаторічний досвід діяльності учнівських виробничих бригад, шкільних учнівських лісництв, шкільних виробничих комбінатів та інших форм учнівських об'єднань показав, що робота в них виховує в учнівської молоді прагнення до отриманих нових знань, уміння застосовувати здобуті знання на практиці, формує творчу працелюбну особистість господаря рідної землі, сприяє вихованню свідомого ставлення до праці та вибору майбутньої професії.

ФОРМУВАННЯ У ВИХОВАНЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Мороз Євдокія Павлівна,
методист вищої категорії
Комунальний заклад „Станція юних натуралістів"
Рівненської обласної ради

„Та дитина, яка отримала правильне трудове виховання, в подальшому, з більшим успіхом буде набувати кваліфікаційної підготовки" ***А. С. Макаренко***

Соціально-економічні зміни в українському суспільстві - ринкові відносини, науково-технічний прогрес, запровадження наукоємких та інформаційних технологій, посилення вимог до рівня освіченості, професіоналізму і конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці-вимагають від системи освіти держави формування особистості з високим рівнем життєвої компетентності, функціональної грамотності,

мають набувати питання економічної та професійної підготовленості молоді до життя в суспільстві, де розвиваються нові економічні відносини між державою та особою, де з кожним днем зростають вимоги до якості роботи, компетентності людей, які її виконують, та до їхніх моральних якостей. Оновлена система освіти в Україні передбачає поліпшення якості засвоєння знань та практичних навичок молоді, починаючи з першої ланки, оскільки саме вона забезпечує моральний та компетентнісний фундамент становлення особистості дитини і, зокрема, на основі знань формує ставлення до праці та перші загальнонавчальні та загальнотрудові навички, залучає до суспільно корисної праці [1]. Розуміючи величезну роль праці у вихованні підростаючого покоління, у своїх роботах часто порушували цю тему К. Ушинський, А.С. Макаренко, В.А. Сухомлинський та інші [4, 6].

Трудове виховання дошкільників – одна з найважливіших проблем сучасності. Проте, нині цим важливим питанням приділяється недостатньо уваги [2]. У праці розкривається багатство людських відносин. Виховувати любов до праці неможливо, якщо дитина не відчуває краси цих відносин. Дуже важливим моментом у системі трудового виховання В.О. Сухомлинського є положення про те, що праця дозволяє найбільш повно і яскраво розкрити природні задатки і схильності дитини. Ставлення дитини до праці дорослих формується на основі знань, отриманих з різних джерел: від вихователів у дитячому садку, у гуртку, з художньої літератури, мультфільмів та кінофільмів, бесід і розповідей дорослих або дітей та з власного досвіду спілкування з людьми різних професій, спостережень за їхньою діяльністю.

Здебільшого діти не мають інформації щодо мотивів і значущості праці, або ж у їхній свідомості ця інформація постає у викривленому вигляді. Але ж ще Григорій Сковорода стверджував, що саме праця є основою розвитку суспільства, його пружиною, а в кожній людині самою природою закладено «тайний закон сродності», тобто нахили до тієї чи іншої діяльності (цит. за [7]). Якщо їх виявлено у дитинстві і розвинено та застосовано у зрілі роки, то, на думку філософа, у суспільстві буде створено умови для оптимального і безконфліктного розвитку. Діяльність кожної особистості в ідеалі має спрямовуватися на розвиток – особистий та суспільний.

Безперечно, праця – один із провідних чинників всебічного розвитку дітей. Вона корисна для фізичного здоров'я дитини, якщо правильно організована. Праця сприяє розумовому розвитку. Під час трудових дій відбувається розвиток всіх пізнавальних процесів: сприймання, памяті,

праці та біології, озброюються першими економічними знаннями, які вони можуть отримати під час розрахунків норм висіву насіння, внесення добрив, запланованих урожаїв, затрат праці.

Сприяють роботі шкільної учнівської виробничої бригади й батьки учнів, допомагаючи в обробітку землі, насінням, розсадою, адже значна частина їх займається індивідуальним та фермерським господарством.

Вони покладають надії на своїх дітей, разом з учителями прививаючи їм любов до праці, підприємництва, що сприятиме розвитку власного господарства та громади села. Завдяки праці у виробничій бригаді, у багатьох дітей розвивається почуття господаря, бажання працювати і заробляти, забезпечувати себе і свою родину, бути конкурентоспроможним.

Старші учні мають невеличкі індивідуальні ділянки (1,5 м х 2 м), де під керівництвом педагогів проводять досліди, апробовують сорти, методи посадки, обробітку, догляду за рослинами, виготовляють натуральний роздатковий матеріал та вирощують овочі, плоди та ягоди для шкільної їдальні. Значну частину практичних робіт ланки шкільної УВБ проводять на базі фермерських та індивідуальних господарств.

Педагоги, які працюють з учнями - членами шкільної учнівської виробничої бригади, прищеплюють їм почуття любові до рідного краю, його землі й природи, формують навички і вміння юного дослідника, працелюба, дбайливого господаря, вчать їх підприємницької компетентності в аграрному виробництві.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У ТВОРЧОМУ ОБ'ЄДНАННІ РАННЬОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТЧИНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Кузьмінська В.В., Хлус Л.М.
КЗ «Чернівецький обласний центр
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Двадцять перше сторіччя – час розвитку інформаційних технологій, глобальних інтеграційних процесів у суспільстві, перебудови в освіті і, відповідно, змін у свідомості людей. У таких умовах усе більшої ваги

здатної до безперервної професійної освіти, саморозвитку та творчого самовдосконалення.

Успішне вирішення цих завдань значною мірою залежить від ефективності профорієнтаційної роботи з дітьми та учнівською молоддю, що забезпечує формування їх готовності до усвідомленого вибору майбутньої професії та професійного самовизначення.

Основною формою діяльності людини є праця. Виховання в особистості працелюбності та трудової активності - неодмінна умова її інтелектуальних, моральних та психологічних рис.

Ось чому, трудове виховання особистості, є одним з найважливіших завдань педагогів та батьків учнів. Вільний вибір професії багато в чому визначає соціальну активність, практичну підготовку та поінформованість людини. Але, щоб реалізувати право вільного вибору професії, надане кожній людині, потрібно знати, з чого вибирати, вміти орієнтуватись у світі професій. Через те, на сьогоднішній час потрібно більше уваги приділяти профорієнтаційній роботі з учнями [3].

Профорієнтаційна робота має здійснюватися закладами освіти держави на усіх вікових етапах розвитку особистості.

Розгалужена система профілізації навчального процесу у закладах освіти, відповідно до основних напрямів позашкільної освіти, дозволяє створити належні умови для професійної орієнтації і самовизначення особистості від формування її стійких мотивів до самореалізації у професійній діяльності та ефективно сприяє виявленню на ранніх етапах навчання здібностей дитини до того чи іншого виду творчої та професійної діяльності; забезпеченню реалізації інтересів та потреб дитини, можливості подальшої професійної освіти; формуванню системи ціннісних уявлень, професійних знань, умінь та навичок, пошукових та дослідницьких умінь [6].

Високу результативність профорієнтаційної роботи з вихованцями гуртків забезпечують основні принципи організації навчально-виховного процесу у закладах позашкільної освіти (практична спрямованість педагогічного процесу, активність вихованців, синтез їх інтелектуальної та практичної діяльності, позитивна мотивація, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, виховання у колективі тощо), що якісно формують готовність особистості до професійного самовизначення. Зокрема, принцип активності відображає активну роль вихованця гуртка під час засвоєння знань, умінь та навичок, їх повноцінну та ефективну реалізацію на практиці; принцип синтезу інтелектуальної і практичної праці в навчальному процесі закладу

позашкільної освіти гарантує трансформацію теоретичних знань, здобутих вихованцями, у внутрішні стимули, підґрунтя для нових можливостей пізнання найрізноманітніших сторін людської праці як свідомої творчої діяльності, яка вимагала б великих інтелектуальних зусиль і відкривала б широкі перспективи для пізнання і творчості [1].

Важливу роль у поетапному формуванні професійної компетентності та ефективному професійному самовизначенні вихованців відіграє також трирівнева класифікація гуртків закладів позашкільної освіти:

- гуртки початкового рівня забезпечують загальний розвиток вихованця, теоретичне та практичне оволодіння ним певними основами творчої та трудової діяльності;

- гуртки основного рівня створюють психолого-педагогічні умови для розвитку творчої особистості, надають їй глибоку теоретичну та практичну підготовку, формують професійні уміння та навички;

- гуртки вищого рівня - для здібних і обдарованих вихованців - забезпечують поглиблене вивчення професійних знань, розвиток професійно важливих якостей особистості з обраного виду діяльності, індивідуальні форми профорієнтаційної роботи, залучення до пошукової та дослідницької діяльності за обраним напрямом.

Одним із пріоритетних напрямків роботи педагогічних колективів закладів позашкільної освіти разом з закладами загальної середньої освіти, професійної та вищої освіти є створення умов для організації та здійснення дослідницької роботи, залучення молоді до практичної діяльності в галузі сільського господарства, розвиток інтересів дітей відповідно до вимог сьогодення та соціального замовлення, формування у них суспільно-громадянського досвіду, їх допрофесійної орієнтації.

Освітні заклади мають складати різнорівневу і, водночас, цілісну освітньо-виховну систему, яка індивідуалізує інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток дітей та учнівської молоді в межах єдиного освітнього і соціокультурного простору держави та якісно забезпечує професійне самовизначення і творчу реалізацію особистості [2].

Справжньою школою з трудового навчання та виховання, дбайливого ставлення до рідної природи, поліпшення рівня знань з сільськогосподарських дисциплін, залучення учнів до науково-дослідницької роботи став комунальний заклад „Станція юних натуралістів” Рівненської обласної ради.

Позашкільна діяльність сприяє виробленню у вихованців відповідних навичок, умінь, а набуті на гуртках сільськогосподарського

практика учнів продовжувалася на полях і тваринницьких фермах місцевого сільгосппідприємства – колгоспу ім. С.М. Кірова.

Під час існування базового господарства, колгоспу ім. Кірова, учні допомагали здійснювати видову прополку пшениці, збирати врожай картоплі, цукрового буряка тощо. Під час роботи вони поглиблювали знання з агротехніки, ознайомлювалися з новими технологіями вирощування рослин. Цікаву і змістовну дослідницьку роботу організовували юні натуралісти на полях свого трудового об’єднання та на шкільних навчально-дослідних ділянках, де вирощувались нові сорти, з’ясовувались оптимальні строки сівби, вплив добрив на врожай рослин, визначалась продуктивність овочевих і злакових рослин у місцевих умовах.

Зміна форм господарювання привела до розпаду великої частини сільськогосподарських підприємств, в тому числі і вільховецького колгоспу.

Однак, варто відмітити той факт, що значна частина наших випускників не зрадили хліборобській справі, вони працюють на землі.

Більше трьох десятків із них за останні роки залишилися у Вільхівці й разом зі своїми сім’ями придбали трактори, сільськогосподарську техніку і успішно ведуть індивідуальні та фермерські господарства, вирощують сільськогосподарську продукцію.

Любов до землі була прищеплена їм батьками та вчителями школи. Педагогічний колектив школи добре усвідомлює, що школа повинна відігравати вирішальну роль у формуванні власника - господаря землі, патріота, особистості, психологічно готової до нелегкої і дуже відповідальної праці в сільському господарстві. Бо ж не можна стати справжнім господарем землі, не працюючи на ній.

Школі було виділено за рішеннями сільської ради 3,65 га землі. З них орної землі - 1 га, на навчально-дослідну ділянку - 0,50 га, під сад - 0,36 га, на майданчик, подвір’я, квітники – 1,96 га.

Враховуючи вищезазначене та попередній педагогічний досвід організації аграрної праці школярів, на базі Вільховецької школи і сьогодні функціонує УТАО - учнівська виробнича бригада, яка складається із трьох ланок: початкової, середньої і старшої.

Початкова ланка займається квітникарством, середня ланка – овочівництвом, старша ланка – садівництвом.

Бажаючих ввійти до складу названих ланок завжди достатньо, адже займаючись у них діти підвищують якість знань з сільськогосподарської

додаткових заходів для засвоєння набутого знання, практичних навичок і умінь в урочний та позаурочний час.

Значне місце відводилося й самооцінюванню та усвідомленню кожним учнем реального рівня своїх знань. Він прагнув, щоб усі учні намагались об'єктивно оцінювати свої результати праці й успіхи за урок та період роботи на дослідних ділянках. Федір Степанович був дуже винахідливий і завжди знаходив багато різноманітних та радикальних методів педагогічного впливу та дієвих моральних стимулів, які використовував для засвоєння знань і покращення успішності своїх учнів та досягнення ефективності їх трудового виховання.

Завдяки його ентузіазму, таланту художника, захопленню фото- й радіосправою і майстерному володінню різними інструментами, для навчання та позакласної роботи в школі був створений перший на Хмельниччині зразковий біологічний кабінет, гурток юних натуралістів з різними секціями, функціонувала теплиця і парники, де діти вирощували розсаду овочів, квітів та ранню городину. Була й шкільна міні-ферма з утримання хутрових звірів, крільчатник, пасіка, різноманітні дослідні ділянки, за якими доглядали учні. На двогектарній площі розміщувався сад, польова, овочева та кормова сівозміни, виноградник та ягідник, де учні під керівництвом учителя навчалися агротехніки, вирощування плодово-ягідних, зернових і технічних культур та закладали й проводили наукові експерименти за завданнями науковців.

Кожного п'ятикласника Федір Степанович наділяв персональною земельною ділянкою, на якій той щорічно, аж до закінчення школи, висаджував та ретельно доглядав різні рослини, досліджував і експериментував під пильним керівництвом наставника та привчався ним до сумлінної землеробської праці.

Уся площа шкільної навчально-дослідної ділянки була завжди у відмінному стані, адже він домагався, щоб юні дослідники завжди сумлінно працювали на землі, старалися доглядати кожну рослинку і збирали гарний урожай. Будь-які прояви ледарства окремих учнів негайно «лікувались» грізним поглядом та переконливим суворим або дотепним словом Федора Степановича, що закарбовувалось у їхній юній пам'яті на все життя. У нього було цілковите взаєморозуміння зі школярами і їх батьками, адже ті дуже добре його знали, мали до нього велику повагу, довір'я і в усій його педагогічній діяльності завжди підтримували.

На пришкільній території в дендропарку діти вчилися елементам ландшафтного дизайну і займалися інтродукцією рослин. Виробнича

напрямку основи професійної майстерності, допоможуть у майбутньому стати самодостатніми особистостями, застосовувати свої здібності в різних галузях науки і сільського господарства.

Вихованці успішно працюють за сільськогосподарськими напрямами в гуртках „Юні рослинники", „Юні біологи", „Щедра грядка", „Юні овочівники", „Юні агрохіміки". Вони охоче експериментують на нанавчально-дослідній земельній ділянці, в тепличному комплексі. Напрями досліджень багатоаспектні: рослинництво, овочівництво, садівництво, квітникарство, бджільництво. Вироблення в учнів навичок з науково-експериментальної роботи сприяє їхній підготовці до навчання у вищих навчальних закладах. Дослідження на навчально-дослідній земельній ділянці формує позитивне ставлення до сільськогосподарської праці, дає їм можливість оволодівати сільськогосподарським знаряддям та міні технікою, технологією вирощування польових та овочевих культур, переробкою сільськогосподарських продуктів.

Тепличний комплекс Станції юних натуралістів є навчальною базою для членів гуртків юних біологів, овочівників, агрохіміків, квітникарів-аранжувальників і для студентів. Тут ведеться постійна робота з вивчення кращих способів підживлення кімнатних рослин та впливу стимуляторів на ріст і розвиток, а дослідницька робота з укорінення живців сприяє оновленню кімнатних рослин, розширенню їх видового складу, дозволяє забезпечити озеленення кабінетів та території в цілому.

Традицією в закладі стало проведення тематичних тижнів. Це тиждень овочівництва і садівництва „Щедрість рідної землі", тиждень флористики, фітодизайну і лозоплетіння „Друге життя квітів", тиждень народознавства „З народного напившись джерела".

Щоб вибір професії був справді свідомим і вільним, необхідно зважати принаймні на три фактори: поінформованість про світ професій, знання своїх особистісних особливостей, уміння співвідносити особисті якості з вимогами, які висувають професія і спеціальність. З метою сприяння допрофесійній підготовці учнів, виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й адаптації в умовах сучасного суспільства, педагогами станції щорічно проводиться тиждень профорієнтації.

Стінгазета „Вітрина професій" дає змогу вихованцям ознайомитись з широким колом професій еколого-натуралістичного спрямування.

Практичним психологом визначаються методики тестування, анкетування та професійного консультування вихованців гуртків,

проводиться анкетування „Карта інтересів”. Анкети стають підставою для розробки програми тренінгів. Впродовж тижня для вихованців проводиться аукціон „Рейтинг професій” – відкрите голосування за майбутню професію. Таким чином визначаються найпопулярніші серед юннатів професії. Для одержання вихованцями більш детальної інформації про професії педагоги проводять „Професіографічні зустрічі”, до яких залучаються спеціалісти ріних професій та батьки.

Трудове виховання відіграє важливу роль в подальшій профорієнтації учнів, сприяє їх професійному самовизначенню.

Прикладом в цьому напрямку може слугувати трудове об’єднання „Колос” Новоукраїнської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Млинівської районної ради (керівник Прядунець В. А.), яке є справжньою школою колективної праці, школою підготовки майбутніх хліборобів.

Основу учнівської виробничої бригади складають учні 9-11 класів (92%). Успішній діяльності дітей сприяє попереднє членство у гуртках сільськогосподарського профілю, яке є першою сходинкою в оволодінні способами обробітку ґрунту, основами агротехніки польових та овочевих культур.

Виробнича бригада „Колос” тісно співпрацює з приватним сільськогосподарським підприємством „Агро-Експрес-Сервіс”.

Сільськогосподарське дослідництво є одним із головних напрямків діяльності учнівської виробничої бригади. Воно здійснюється за завданнями спеціалістів підприємства.

Робота в учнівській виробничій бригаді – це своєрідна професійна проба. Випускники школи є студентами аграрних вузів: Мирогощанського аграрного коледжу, Львівського аграрного університету та Київської аграрної академії.

У Рокитнівському навчально-виховному комплексі „Школа І-ІІІ ступенів-ліцей” під керівництвом вчителя біології Лесковець І.М. працює зразкова учнівська виробнича бригада, за якою закріплена площа близько 5 га, два трактори та необхідний причіпний інвентар. Робота проводиться у трьох напрямках: тваринництві, рільництві та технічному (після закінчення школи учні отримують посвідчення та права водія-тракториста).

Члени виробничої бригади вирощують картоплю, льон, кукурудзу, одночасно проводиться дослідницька робота. Одержані позитивні результати досліджень впроваджуються в практику вирощування сільськогосподарських культур.

сільськогосподарську професію отримало близько 80 учнів, значна частина з яких працювали у колгоспі механізаторами.

Багато випускників школи поглиблювали знання в сільськогосподарських інститутах, технікумах, де здобували почесне хліборобське ремесло, очолювали важливі ділянки роботи в місцевому господарстві - колгоспі ім. С.М. Кірова, працювали в інших сільськогосподарських підприємствах.

Великий внесок у розвиток особистості учня, трудових навичок та життєвих компетентностей місцевих школярів вніс вчитель біології Федір Степанович Бацура, ім’я якого присвоєно школі в 2013 році, а його педагогічна праця й досягнення у трудовому вихованні підростаючого покоління протягом десятиліть служать взірцем для місцевих педагогів.

Він увійшов у історію національної освіти як педагог-новатор, науковий кореспондент НДІ педагогіки Української РСР, ентузіаст юннатівського руху в Україні та СРСР в 30 - 70-х роках ХХ ст. Його досвід педагогічної роботи у поєднанні з науковою діяльністю широко пропагувався педагогічною пресою і освітянським керівництвом на Хмельниччині в Україні та на всесоюзному рівні. Ф. С. Бацура нагороджений медаллю імені А. С. Макаренка. За видатну діяльність в розвитку народної освіти Президія Верховної Ради УРСР в 1956 році присвоїла Ф.С. Бацурі звання Заслуженого вчителя школи Української РСР. А в 1960 році Указом Президії Верховної Ради СРСР він був удостоєний найвищої у той час державної відзнаки – ордена Леніна.

Він був педагогом-новатором, який сповідував комплексний підхід у навчанні і вихованні дітей. Будучи гармонійно розвинутим, посилено займаючись самоосвітою, творчо застосовуючи спадщину відомих педагогів, створив власну ексклюзивну модель біології та трудового навчання й виховання в сільській середній школі, основні елементи якої збереглися у школі та продовжують використовуватися педагогами.

Суть її полягає у різноманітті форм викладання матеріалу на уроках для активізації пізнавальної діяльності, використанні чисельної наочності, виготовленої власноруч та разом з учнями, запровадженні рейтингового методу оцінювання знань під час уроку й системи бонусів за позакласну роботу, раціональному поєднанні дитячої розумової та фізичної праці на уроках біології і шкільних навчально-дослідних ділянках в т. ч. й в умовах сільськогосподарського виробництва, створенні педагогами умов для практичної самостійної діяльності учнів та використанні комплексу

Видатний педагог А.С. Макаренко не уявляв трудового виховання без залучення молоді до активної продуктивної праці в умовах виробництва. Він був переконаний у тому, що праця, яка не має на меті створення цінностей, не є позитивним етапом виховання.

Трудове виховання школярів займає одне з провідних місць у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського. «Праця і людина, людина і праця - мати і батько всіх істин,» - писав він. Провідною ідеєю у трудовому вихованні школярів є необхідність створення оптимальних умов для розвитку природних індивідуальних здібностей кожної особистості.

В.О. Сухомлинський підкреслював, що трудове виховання є гармонійністю трьох понять: - потрібно; - важко; - прекрасно.

Сучасний український педагог-освітянин, закладаючи основи знань, водночас готує своїх учнів до складного дорослого життя. Він має навчити їх дбайливо ставитися до природи, наполегливо працювати на землі, старанно доглядати і обробляти її, вирощувати хліб, раціонально використовувати природні багатства і оберігати довкілля.

Проблема трудового виховання нині є досить актуальною. Ефективно поставлені трудове виховання, професійна орієнтація, участь у суспільно корисній сільськогосподарської праці учнів – основні факти формування економічної свідомості підростаючого покоління у сільській школі.

Саме трудове виховання сприятиме виконанню Концепції нової української школи, на основі якої у навчальних програмах з усіх предметів використано такі наскрізні змістові лінії: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність».

Принципи трудового виховання знаходяться в основі методики трудового виховання. Першочергову роль у цьому процесі відігравали й відіграють трудові об'єднання школярів, де учні мають можливість поєднувати теорію навчання з практикою, вдосконалюють свої вміння та навички, поглиблюють набуті на уроках знання з біології, хімії, основ сільського господарства.

Гарні традиції трудового виховання учнів склалися у Вільховецькій ЗОШ І-ІІІ ступенів ім. Федора Степановича Бацури ще за радянських часів, коли на базі школи успішно здійснювали професійну підготовку трактористів-машиністів ІІІ класу. Цю необхідну для села

Тваринницький напрямок представлений: свинарством і бджільництвом.

Правильний вибір професії - моральне задоволення, висока самооцінка, водночас це й висока продуктивність праці, висока якість продукції. Вибір професії - один з головних життєвих виборів, який здійснює людина в юному віці. Він має значення як для самої людини, так і для суспільства.

Проблема професійного визначення школярів є пріоритетною в сучасному українському суспільстві.

В умовах багатогалузевого народного господарства випускникові школи не просто уявити собі потреби виробництва в кадрах тих або інших професій, реальні можливості працевлаштування або продовження навчання, специфіку різних професій, правильно оцінити свої здібності. Тому організація професійної орієнтації молоді виступає важливою умовою підвищення ефективності діяльності організацій і підприємств [3].

Завдання освітніх закладів а позашкільного, зокрема, полягає у формуванні в учнівської молоді здатності до свідомого та самостійного вибору професії і подальшого оволодіння нею. Вирішення цього завдання багато в чому залежить від активної позиції самих учнів, від усвідомленості себе суб'єктом власного життя, прагнення до особистісної самореалізації, вміння виважено і самостійно приймати відповідальні рішення. Тому вивчення професійного самовизначення школярів під час навчання у гуртках еколого-натуралістичного спрямування може відкрити нові шляхи його профілізації.

Отже, трудове виховання, ознайомлення вихованців з основами сучасного виробництва відіграють допоміжну роль у їхньому професійному самовизначенні, забезпечують індивідуальний підхід у розвитку особистості, творче ставлення до майбутньої практичної діяльності.

Література

1. Валюхневич Л., Стебник А. Розвиток особистості школяра на уроках трудового навчання. Психологія і трудове виховання // Психолог. — 2004. — № 9. — С.7—11.

2. Вербицький В.В. Формування практичного розуму цілеспрямованого учня (з досвіду розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти). -К.: Деміур, 2002. — С.232.

3. Корнієнко І. Професійні орієнтації в системі життєвих стратегій старшокласника // Практична психологія та соціальна робота. — 2000. — № 5. — С.35—38.

4. Макаренко А.С. Виховання в праці. Твори: У 7-и т. – Т.4. – С. 388 – 389.

5. Огаренко В. Теоретико-методологічні основи організації виховної роботи в навчальному закладі // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2005. — № 3. — С.427—435.

6. Професійна орієнтація молоді / Випуск 1.–Тернопіль, 1995.

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ АГРАРНИЙ КОМЛЕКС «ЮНИЙ ГОСПОДАР» - ШКОЛА ТРУДОВОГО ГАРТУ (з досвіду роботи Ямпільської районної станції юних натуралістів Сумської області)

Мерцалов С.І., директор
Ямпільської районної станції
юних натуралістів

Дати людині щастя улюбленої праці – означає допомогти їй знайти серед безлічі доріг ту, на якій найяскравіше розкриваються індивідуальні творчі сили і здібності її особистості.

В. Сухомлинський

В сьогоднішніх умовах ринкової економіки, трудове виховання школярів набуває особливого значення, адже праця – основне джерело духовного, матеріального багатства суспільства, головний критерій соціального престижу людини, її священний обов'язок, фундамент особистісного розвитку.

Праця – це основний важіль, який допомагає підняти всю виховну роботу на найвищий рівень, і є найкращим засобом розвитку всіх нахилів і здібностей дитини.

Найефективнішою сходинкою у підготовці учнівської молоді до сільськогосподарської праці став навчально-виховний аграрний комплекс «Юний господар» з виробничими ланками: «Юний фермер», «Юний аптекар», «Зеленбуд», «Юний птахівник», головною метою якого є

ЛІТЕРАТУРА

1. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен.— К.: Богдана, 2003.— 520 с.

2. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці.— К.: Виховання і культура №12 (17,18)–2009 р.— С.5–7.

3. Пометун О. І. Компетентнісний підхід до оцінювання рівнів досягнень учнів.— К.: Презентація на нараді Центру тестових технологій 19.10.2004 р.— С. 16–18.

4. Родніна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання.— Харків.: Основа, 2006.— 94 с.

РОЛЬ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОСБИСТОСТІ УЧНЯ

Смаровоз Олена Василівна,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
вчитель-методист Вільховецької ЗОШ І-ІІІ ступенів ім. Федора Степановича Бацури Новоушицького району Хмельницької області

Навчання і виховання - два тісно пов'язані між собою процеси. На різних етапах розвитку суспільства питання використання праці у вихованні людини вирішується по-різному.

Усі педагоги минулого вважали працю необхідною складовою всебічного розвитку людини.

Трудове виховання відіграє важливу роль у формуванні особистості учня. Про поєднання праці та виховання вперше заговорили педагоги-гуманісти епохи Відродження. Ж.Ж. Руссо вважав, що праця необхідна всім: і багатим, і бідним, та їй треба спеціально навчатися. Й.Г. Песталоцці вбачав у дитячій праці,перш за все, засіб розвитку фізичних сил, розумових і моральних здібностей дітей.

Ідеї народності й гуманізму закладені у творчості українських педагогів минулого, знайшли підтримку та розвиток у виховній системі К.Д. Ушинського. Він розглядав працю як необхідний чинник всебічного розвитку людської особистості й обґрунтував необхідність фізичної праці для розвитку життєвих компетентностей учнів.

агротехнічних особливостей вирощування основних сільськогосподарських культур;

– практична компетентність: уміння застосовувати знання фізіологічних процесів для отримання високих і сталих урожаїв сільськогосподарських культур;

– творча компетентність: формування стійкого інтересу і здібностей до сільськогосподарських професій; розвиток творчих здібностей, творчого потенціалу; формування потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні;

– математична компетентність: уміння опрацьовувати числові дані, одержані в польових, агрономічних та зоотехнічних дослідах, методами математичної статистики, аналізувати отримані дані, давати ефективну оцінку отриманих результатів;

– екологічна компетентність: розуміння принципів сталого розвитку, уміння застосовувати їх на практиці; формування екологічного мислення і свідомості, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, формування екологічної відповідальності як особистісної якості, використання природних ресурсів на екологічних засадах; дотримуватись вимог забезпечення біобезпеки навколишнього середовища під час та по закінченню технологічних процесів;

– соціальна компетентність: формування соціальної активності, свідомого ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих, розвиток позитивних якостей емоційно-вольової сфери: працелюбства, наполегливості, самостійності, відповідальності, доброзичливості, поваги до людей; навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді; усвідомлення соціальної значущості своєї майбутньої професії; дотримуватись принципів біоетики у повсякденному житті.

Компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість учня, а вміння розв’язувати проблеми, що виникли в конкретних ситуаціях, за допомогою отриманих знань і набутих умінь та навичок. Кожний із зазначених підходів формування ключових компетентностей знаходяться у взаємозв’язку один з одним і взаємодоповнюють один одного.

Життєвий і професійний успіх людини залежить від її здатності адаптуватися до змін, що відбуваються у суспільстві через вміння оволодівати та гнучко застосовувати набуті знання, уміння, власний та суспільний досвід. Робота учнівських аграрних об’єднань спрямована саме на ці якості.

забезпечення професійного самовизначення школярів на основі професійної орієнтації у різних сферах діяльності.

Сьогодні мова піде про роботу виробничої ланки «Юний аптекар» як однієї з форм профорієнтаційної роботи та трудового виховання школярів.

В час бурхливого розвитку цивілізації навколишнє середовище зазнає постійного впливу різних шкідливих домішок. Особливо це відчулося після трагедії на Чорнобильській АЕС, коли в атмосферу потрапила величезна кількість радіоактивних речовин. А тому і повітря, яким ми дихаємо, і вода, яку ми споживаємо, і їжа, яку ми вживаємо поступово руйнують людський організм. Хто ж може захистити людину від згубного впливу навколишнього середовища, як не вона сама, і в цьому їй допоможуть, звичайно, лікарські рослини.

Лікування цілющими дарами природи користується довірою багатьох тисяч пацієнтів, бо терапевтична цінність більшості лікарських рослин перевірена і давно визнана народом, але, на жаль, під впливом діяльності людини та антропогенних стресів сучасний рослинний покрив зазнає значних змін.

Велика кількість видів лікарських рослин вже зникла, змінилась їх чисельність, деякі з них стали рідкісними. Насамперед це стосується дикорослих лікарських рослин, що широко використовується людиною. Масова вирубка лісів призвела до того, що ареал багатьох видів цілющих рослин дуже зменшився в природному середовищі.

Одним із напрямів раціонального вирішення проблеми забезпечення лікарською сировиною населення є введення цих рослин у культуру. Це дає змогу не лише задовольнити потреби людини, а й зберегти біологічне різноманіття в природних умовах

Саме це сприяло створенню в навчально-виховному аграрному комплексі «Юний господар» виробничої ланки «Юний аптекар».

Найважливішими напрямками роботи виробничої ланки «Юний аптекар» є:

- вирощування і реалізація лікарських рослин, зокрема, рослин радіопротекторної дії;
- створення бази посадкового та насіннєвого матеріалу цілющих рослин;
- допомога навчальним закладам у створенні ділянок лікарських рослин;
- науково-дослідницька діяльність за завданням науковців;
- просвітницька робота.

Виробнича ланка «Юний аптекар», в якій задіяні 65 вихованців, об'єднує гуртки юних натуралістів, юних екологів, юних знавців лікарських рослин та клуб старшокласників «Ровесник».

Колекційна ділянка лікарських трав ботанічного саду Ямпільської районної станції юних натуралістів займає площу 0,2 га, що повністю задовольняє потреби мешканців Ямпільщини в цілющих рослинах.

Під керівництвом керівника виробничої ланки «Юний аптекар» Апенько Ганни Володимирівни, членами ланки зібрано з дикої флори та одержано від наукових установ 186 видів лікарських рослин, серед яких 59 видів рослин радіопротекторної дії. Ось деякі з них:

Аїр болотний	Нагідки лікарські
Алтея лікарська	Оман високий
Бадан товстолистий	Парило звичайне
Брусниця	Первоцвіт весняний
Буквиця	Перстач білий
Валеріана лікарська	Перстач прямостоячий
Гісоп лікарський	Полин гіркий
Ехінацея пурпурова	Родіола рожева
Звіробій звичайний	Розторопша плямиста
Копитняк європейський	Ромашка лікарська
Материнка звичайна	Синюха блакитна
Медунка лікарська	Суниці лісові
Меліса лікарська	Цикорій звичайний
Мильнянка лікарська	Чистотіл звичайний
Монарда лимонна	Шавлія лікарська

Особливо велике значення для захисту організму людини від радіації мають такі рослини, як перстач прямостоячий (калган), буквениця лікарська (хвощ польовий), буркун лікарський (гірчак звичайний, спориш). Антирадіаційні та антисептичні властивості мають листя чорниці, медунки лікарської, звіробою, материнки звичайної та чабрецю повзучого.

Саме ці рослини є потужним джерелом вітамінів, мінералів та речовин, необхідних для повноцінного функціонування організму людини, таких як: пектин, полісахариди, флавоноїди. Вони здатні підтримувати імунну систему, яка стає досить ослабленою під впливом радіації, а також захищати мембрани клітин від опромінювання, зв'язувати радіонукліди і виводити їх з організму.

способів фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки.

3. Формування здоров'язберігаючої компетентності пов'язане з готовністю вести здоровий спосіб життя у фізичній, соціальній, психічній та духовній сферах.

4. Формування комунікативної компетентності передбачає:

опанування спілкуванням учнів; висловлювання власної думки та адекватного сприйняття відгуків; удосконалення вміння слухати і чути.

5. Формування інформаційної компетентності передбачає оволодіння новими інформаційними технологіями, використовувати джерела інформації для власного розвитку.

Поряд з ключовими не менш важливим є набуття предметних компетентностей.

Формування компетентності продуктивної діяльності спрямоване на формування вмінь та навичок особистості застосовувати отримані знання на практиці.

Робота на навчально-дослідних земельних ділянках, учнівських лісництвах створює оптимальні організаційно-педагогічні та дидактичні умови для наукових досліджень, духовного та інтелектуального розвитку творчо обдарованих і талановитих дітей. Вони набувають досвіду власної продуктивної діяльності з біології, розв'язання творчих завдань, формують вміння проведення самостійних наукових досліджень і потребу у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні.

Члени учнівських аграрних об'єднань опановують знання з основ сільського господарства, знайомляться за напрямами аграрних галузей, з особливостями сільськогосподарських професій: садовода, виноградаря, овочівника, квітникаря, тваринника тощо. Юннати займаються дослідницькою роботою, результати якої мають практичне значення для багатьох галузей сільського господарства і мають економічне обґрунтування. Виконання дослідницьких проектів, зустрічі з провідними фахівцями підприємств, екскурсії на виробництва сприяють забезпеченню формування предметних компетентностей вихованців у сфері сільського господарства, формування позитивної мотивації щодо вибору сільськогосподарських професій. Отже, для ефективної майбутньої діяльності в галузі сільського господарства у членів учнівських аграрних об'єднань мають бути сформовані такі компетентності:

– пізнавальна компетентність: актуалізація та збагачення термінологічного апарату; поглиблення і розширення знань щодо

Однією з основних складових у формуванні всебічно розвиненої, цілеспрямованої, творчо активної особистості, якої потребує сучасне суспільство є трудове виховання підростаючого покоління. У сучасних умовах побудови української держави й переходу від економіки з пануванням державної власності до економіки ринкового підприємства особливої уваги потребує питання трудової підготовки молоді до життя в суспільстві.

Розвиток прагнення вихованців до набуття нових знань, формування умінь застосовувати знання і навички на практиці, виховання свідомого ставлення до праці та вибору майбутньої професії завжди були пріоритетними напрямами системи позашкільної освіти. А саме створення трудових аграрних об'єднань, учнівських навчально - виробничих бригад загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів. Вони є ефективною формою впровадження трудового виховання та підготовки учнівської молоді до активної професійної самореалізації. Ці організаційні форми роботи з учнівською молоддю вдало поєднують навчання з продуктивною працею й одержання учнівською молоддю необхідної виробничої підготовки.

Робота учнівських аграрних об'єднань передбачає формування ряду компетентностей особистості. А саме:

1. Формування соціальної компетентності – це виховання та розвиток загальної культури особистості, здатності до співпраці, самореалізації та самовизначення. Також ця компетентність визначає сукупність якостей людини, що становлять її імідж, індивідуальний стиль діяльності.

Соціальна компетентність обумовлює прояв та розвиток важливих людських якостей і здібностей особистості, ставлення до праці; засвоєння соціального досвіду. Соціальна компетентність також характеризує взаємодію людини з суспільством.

2. Формування компетентності самоосвіти і саморозвитку, що означає набуття потреби і готовності постійно навчатися впродовж усього життя та передбачає: створення програми самоосвітньої діяльності учнів; визначення проблеми, над якою планується працювати; підбір та опрацювання літератури; виконання творчих завдань. Реальним об'єктом у сфері даних компетентностей виступає сам учень. Він опановує способи діяльності у власних інтересах і можливостях, що виражається в його безперервному самопізнанні, розвитку необхідних сучасній людині особистісних якостей. Компетентність самоосвіти спрямована на засвоєння

На ділянці лікарських рослин проводяться теоретичні та практичні заняття, ведуться спостереження, вивчаються особливості і агротехніка вирощування лікарських рослин, організовуються екскурсії.

Неперевершені враження отримують гості та мешканці селища Ямпіль, які відвідують відділ інтродукції трав'янистих лікарських рослин ботанічного саду вперше. В ході екскурсії відвідувачі із захопленням цікавляться видовим складом рослин, які вдалося зібрати членам виробничої ланки «Юний аптекар», їх лікарськими властивостями та правилами збору і зберігання.

Екскурсоводи учні-старшокласники особливу увагу звертають на рослини радіопротекторної дії, а також пропонують відвідувачам посадковий матеріал цілющих рослин для створення на власних присадибних ділянках своєї «зеленої аптеки». Якщо екскурсії планові, то діти запрошують відвідувачів скуштувати фіточаї, які набагато корисніші, ніж ті, які заполонили магазини. До складу фіточаїв «Здоров'я» входять 16 видів цілющих трав місцевої флори.

Члени виробничої ланки реалізують населенню висушені лікарські трави, пакетовані фіточаї «Здоров'я», плоди та насіння лікарської сировини, організовують для учнів та дорослих фітобари, проводять значну просвітницьку роботу серед школярів та населення Ямпільщини.

Зразки зібраної лікарської сировини, призначеної для реалізації проходять радіологічні дослідження на вміст радіоактивних речовин у Сумському обласному лабораторному центрі МОЗ України.

Свою продукцію в широкому асортименті юні аптекарі реалізують на щорічній районній виставці-ярмарку «Щедрість рідної землі», яка користується великим попитом у відвідувачів.

Крім платних послуг члени виробничої ланки «Юний аптекар» надають значну безкоштовну допомогу лікарською сировиною лікарням, будинкам-інтернатам, ветеранам Другої світової війни та праці, інвалідам-чорнобильцям, учасникам АТО, хворим людям похилого віку.

До нас часто звертаються жителі населених пунктів з віддалених куточків району з проханням допомогти лікарськими травами-радіопротекторами. Така робота пробуджує бажання дітей робити добрі справи не заради винагороди, а з усвідомлення необхідності робити людям добро.

На сьогодні, в закладі створена гарна база цілющих рослин-радіопротекторів, що дає можливість нам поширювати їх серед населення та навчальних закладів району. За ініціативи та підтримки Ямпільської

районної станції юних натуралістів у школах району на навчально-дослідних земельних ділянках створюються відділки по вирощуванню рослин – рятівників від радіації.

На допомогу вчителям біології у навчальні заклади був надісланий методичний лист «Вирощування рослин радіопротекторної дії на шкільній навчально-дослідній земельній ділянці».

Значну увагу юні аптекарі надають експериментально-дослідницькій роботі. Станція юннатів встановила зв'язки з дослідною станцією лікарських рослин Інституту агроекології і природокористування НААН України (м. Лубни) та Інститутом луб'яних культур та фітофармацевтичної сировини НААН України (м. Глухів).

За завданнями та методичними рекомендаціями наукових установ, члени виробничої ланки проводять досліди:

- визначення оптимальних строків посіву лаванди вузьколистої та ромашки лікарської;
- розмноження конвалії травневої різними способами;
- акліматизація дикорослих видів рослин-радіопротекторів на навчально-дослідній земельній ділянці;
- вегетативне розмноження стевії медової в умовах північно-східної частини Сумської області.

Робота по вивченню видового складу лікарських рослин радіопротекторної дії та стану їх популяції в природному середовищі, виявлення особливостей їх росту та розвитку, поширення, здійснення запасів сировини – це цікава й дуже корисна справа для вихованців. Вона сприяє засвоєнню навчального матеріалу з ботаніки, вивченню природи рідного краю, поповненню ділянки лікарських трав новими видами дикорослих корисних рослин.

Зараз, вихованці виробничої ланки спільно з керівником, працюють над створенням каталогу лікарських рослин-радіопротекторів нашого ботанічного саду, на сторінках якого будуть вміщені фотографії рослин, наведені дані про хімічний склад, біологічні та лікувальні властивості рослин, агротехніку їх вирощування та строки збору, сушки та зберігання, будуть надані поради щодо їх використання. Це стане гарним посібником для вчителів біології та гуртківців.

П'ятеро випускників виробничої ланки «Юний аптекар» зараз навчаються в Національному фармацевтичному університеті м. Харків.

Отже, трудова діяльність членів виробничої ланки «Юний аптекар» щодо вирощування лікарських рослин, зокрема, рослин радіопротекторної

6. Ковальський Л.Н. Архитектура учебно-воспитательных зданий. / Л.Н. Ковальский. — К.: «Будивэльнык», 1983. — 143 с.

7. Колесников А.И. Декоративная дендрология. — М.: Гос. Изд.-во лит- ры по строительству, архитектуре, 1960. — 672 с.

8. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць / В.П. Кучерявий. — Львів: Світ, 2005. — 456 с.

9. Приходченко А.А, Іванченко А.В. Екологічна психологія – проблеми та перспективи // Збірник матеріалів МНПК "Перший Всеукраїнський з'їзд екологів".— 185 с.

10. Соколова Т.А. Декоративное растениеводство: цветоводство / Т.А. Соколова, И.Ю. Бочкова.— М.: Колос, 2006. — 432 с.

11. Черняк В.М. Озеленення ділянки школи / В. Черняк, О. Бочелюк. — Тернопіль: Богдан, 2010. — 392 с. 26. Шевченко Л.С. Екологічні аспекти ландшафного дизайну міського середовища // Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. Збірник / - К., НАУ. – 2010. – Вип. 3

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В РОБОТІ УЧНІВСЬКИХ АГРАРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА ЇХ РОЛЬ У ДОПРОФЕСІЙНІЙ ОРІЄНТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ

Колодій Любов Володимирівна,
керівник гуртків КЗ «Центр позашкільної освіти»,
вчитель хімії опорного навчального закладу
«Новозбурівська школа № 1» Голопристанської районної ради
Херсонської області

Життєва компетентність учня – уміння вчитися впродовж життя, визначена у Концепції нової української школи, передбачає формування вміння вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію.

Тому завдання допрофесійної орієнтації школярів у сучасній школі полягає не тільки в ознайомленні учнів з професіями та правилами їх вибору, а й у вихованні спрямованості на самопізнання як основу професійного самовизначення; формування вміння аналізувати свої здібності, співставляти їх з вимогами конкретної професії, планувати власну траєкторію оволодіння професією, розвивати власні професійно важливі якості особистості.

роботи по складанню каталогу рослин, засвоюють основні прийоми догляду за кімнатними рослинами, вивчають умови їх утримання, відношення рослин до світла, тепла, вологи, складу субстрату, проводять фенологічні спостереження.

Робота у Зимовому саду дає можливість педагогу поглиблювати знання гуртківців, стимулювати їх пізнавальні інтереси, розвивати спостережливість, сприяти екологічному вихованню дітей. Заняття, які проводяться в оточенні зеленого різноманіття трав і дерев, мають найкращий ефект для засвоєння та запам'ятовування навчального матеріалу.

Велике освітнє значення має навчально-дослідна робота вихованців, адже оранжерея є базою для закладання і виконання дослідів з розмноження та вирощування листково- та квітково-декоративних рослин, використовується для проведення дослідницької роботи в закритому ґрунті вихованцями гуртків з квітництва, рослинництва, садівництва та біології.

В оранжереї проводяться практичні роботи і лекції для школярів та студентів, екскурсії для учнів закладів загальної середньої освіти, студентів професійно-технічних та вищих навчальних закладів освіти, учасників обласних масових заходів.

Зимовий сад є центром методичної роботи для вчителів та методистів з біології закладів загальної середньої та позашкільної роботи з питань озеленення.

Робота в Зимовому саду компенсує дефіцит спілкування з живою природою, дає змогу отримати позитивні емоції, виховує дбайливе ставлення до природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус В. І. Декоративне садівництво / В. І. Білоус. — Умань, 2005. — 296 с.

2. Білоус В. І. Садово-паркове мистецтво / В. І. Білоус. // Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. – К.: Наук. світ, 2001. – 299 с.

3. Бриджуотер Аллан и Джилл. Ландшафтный дизайн / А. и Д. Бриджуотер – Харьков-Белгород, 2010. – 112 с.

4. Гудак В.А. Ландшафний дизайн сучасного природного навколишнього середовища // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2008. – № 11. – С. 46-55.

5. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія: навч. Посібник / О.А. Калініченко. — К.: Вища школа, 2003. — 199 с.

дії в наш час є досить актуальною, адже захист організму людини від радіації залишається важливою проблемою суспільства.

Список використаних джерел:

1. Вербицький В.В. Трудове виховання – шлях до формування особистості // Рідна школа. – 2008. - №7-8. – С. 8-9.

2. Корнієнко С. Дослідження лікарських рослин радіопротекторної дії північно-східного Полісся // Рідна школа – 2008. – С.63-64.

3. Радченко Т.Д. Робота з рослинами радіопротекторної дії // Рідна школа – 2000. - №6. – С.34-36.

4. Тихенко Л.В. Можливості позашкільного соціуму: проблеми, пошуки, знахідки // Педагогічна Сумщина. – 2006. - №3. – С. 4-6.

5. Рослини – рятівники від радіації. Режим доступу http:www.grandbiology.com/biol-30.html

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ ГУРТКІВ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО ПРОФІЛЮ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ЇХ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Герц Іван Іванович, директор,
Кухарська Тетяна Анатоліївна,
заступник директора з навчальної роботи
Тернопільського обласного центру
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

В сучасних умовах значних змін зазнали виховання та освіта: змінюється освітні та виховні технології, як нагальна потреба суспільства модернізується зміст самої освіти, створюються докорінно нові заклади освіти, нормативні документи, навчальні програми, модулі.

Проте, економічні проблеми, воєнний конфлікт, навала негативної інформації, зниження рівня здоров’я – все це негативно відображається на емоційному стані суспільства загалом та кожної людини зокрема.

Така ситуація не може не відображатись на моральному та психічному здоров’ї дітей. Як результат – відмова від живого спілкування, невміння поводитись серед людей, неготовність до життя в суспільстві, нездатність виконувати елементарні завдання. Таким чином сьогодні нагальною стала проблема соціалізації учнівської молоді.

Стаття 12 Закону України «Про освіту» визначає формування компетентностей, в т.ч. громадянських та соціальних, що «пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей» як шлях для досягнення мети повної загальної середньої освіти – «всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованої взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності» [1].

Відповідно до Концепції «Нова українська школа» завданням сучасної школи є формування ключових компетентностей – динамічної комбінації знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [2].

Одна з компетентностей – соціальна та громадянська – усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціокультурного різноманіття [2].

У фаховій сучасній літературі є багато досліджень, які розглядають класифікацію компетентностей – Кузьміна Н., Мудрик А., Краєвський А., Пометун О., Зимня І., Кононко О. та інші. У дослідженнях спостерігаються різні підходи до класифікації, проте у всіх класифікаціях виділена соціальна компетентність у тому чи іншому вигляді – соціально-професійна, соціально-психологічна, соціально-педагогічна та ін.

Соціальну компетентність розглядають також як складову життєвої компетентності школярів, яка характеризується спроможністю налагоджувати продуктивну взаємодію з іншими людьми, працювати в команді, знаходити консенсус, запобігати конфліктам, приймати самостійне рішення, відповідати за їхні наслідки для оточення, ціннісно ставитися до довкілля та власного «Я» [5, с.8].

Освітнє середовище закладу позашкільної освіти надає реальні можливості для роботи над формуванням компетентностей нової української школи та соціальної, зокрема, оскільки, лише в суспільстві особа здатна набувати соціальних якостей.

Зимового саду налічує понад 200 видів, які умовно поділені на 4 експозиції: рослини тропіків і субтропіків, кактуси та сукуленти, лікарські кімнатні рослини і плодові екзоти.

Старожил Зимового саду – кактус цереус, висотою 4 м., з кактусів і сукулентів – опунції, молочаї. Зібрано колекцію папоротей, фікусів (в колекції нараховується 6 форм), філодендронів, з плодових – цитрусові (дикі форми мандарина та лимона), цифомандра – томатне дерево, інжир, авокадо, пряносмакові та ефірні: імбир, розмарин. Приваблюють своїми яскравими квітами абутилон, цикламени, гіпеаструми, каланхое, пеларгонії. Серед великих декоративних рослин найцікавішими є монстера приваблива, терастігма Вуаньє, хамедорея, саговник, фінікова пальма. З кожним роком колекція Зимового саду поповнюється новими інтродукованими видами рослин.

Мікроклімат Зимового саду підтримується завдяки трьом штучно створеним басейнам з каскадним водопадом. Водойми не лише надають більш привабливого вигляду, а й зволожують повітря, що створило більш сприятливі умови для життєдіяльності рослин.

Працівники Зимового саду підтримують тісні зв'язки з спеціалістами та квітникарями-аматорами для обміну насінням, живцями, молодими рослинами. Налагоджено співпрацю з Кременецьким ботанічним садом, квітковими крамницями.

Колекцію рослин Зимового саду та роботу юннатів в ньому висвітлюють місцеві засоби масової інформації: газети «Місто», «Вільне життя», «Свобода», «РІА ПЛЮС», «20 хвилин».

Зимовий сад – це зелена лабораторія для проведення практичних та дослідницьких робіт, де школярі мають можливість ознайомитись з рослинним світом усіх куточків земної кулі. Функціонування оранжереї спрямовано на розв'язання виховних, навчальних, розвивальних завдань, зокрема, налагодження взаємозв'язку дітей і природи, формування екологічної свідомості, ціннісного ставлення до природи.

Зимовий сад – надзвичайно важлива складова освітнього процесу. На його базі проводяться практичні заняття гуртків «Основи кімнатного квітництва», «Флористика і фітодизайн інтер'єру», «Юні квітникарі-аранжувальники». Тут гуртківці навчаються різним технологічним процесам вирощування квіткових рослин відкритого і закритого ґрунту, проводять посів насіння, пікірування розсади, живцювання багаторічних видів квіткових рослин різними способами, зимове щеплення декоративних рослин. Під час навчання вихованці виконують практичні

[7]. Зважений екологічний дизайн дає можливість віднайти необхідні шляхи взаємодії з природою, які сприяють відновленню та значному покращенню природного екологічного балансу, дозволяють якісно змінити міське середовище, зменшити енергетичні витрати, не нехтуючи при цьому соціально-культурними потребами людини [1, 3].

Питання благоустрою та озеленення є особливо актуальним для закладів освіти, які в сучасних умовах надають не тільки освітні послуги, але й формують компетентності, зокрема, екологічні, трудові, дослідницькі. Багато вчених у своїх працях описують методи озеленення шкільної території, рослини, які можна використати для цього, способи їх вирощування та догляду. Вивченням зелених насаджень в цілому та озелененням закладів освіти, зокрема, займалась ціла низка вчених, таких як В.І Білоус, В.П. Кучерявий, О.А. Калініченко, Л.М. Ковальський, В.А. Гудак, В.М. Черняк, Л.І. Рубцова [2,4,5,6,8,10,11].

Якісне озеленення у вихованні підростаючого покоління є гарантією нормального фізичного та психічного розвитку дітей [9]. Саме тому благоустрій територій закладів освіти, де тривалий час перебувають учні, вимагає особливої уваги. [6].

Відповідно упорядкований куточок природи сприяє повноцінному відпочинку, прищеплює любов до природи, розвиває дбайливе ставлення до зелених насаджень, привчає до охайності та порядку.

Для здійснення екологічного виховання підростаючого покоління у Тернопільському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді облаштовано належну матеріальну базу: обладнані та оформлені кабінети, Зимовий сад, теплиця, навчально-дослідні земельні ділянки, квітники та наявний великий асортимент квітково-декоративних рослин відкритого і закритого ґрунту.

Улюблене місце навчання та відпочинку юннатів Центру – Зимовий сад, який є незаперечною окрасою закладу. Лише переступивши його поріг одразу потрапляєш у дивний і чарівний світ тропічної та субтропічної флори, що радує своєю ошатністю і оксамитовою зеленню цілий рік.

Зимовий сад – це спеціальна споруда площею 108 м.кв. на території Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, в якій зібрано велику колекцію тропічних та субтропічних рослин. Приміщення оранжереї створене у 2000-х роках працівниками та вихованцями Центру. Тоді ж були висаджені перші рослини. Щороку колекція поповнюється новими видами квіткових та декоративно-листяних рослин. Колекція кімнатних і оранжерейних рослин

Період *молодшого шкільного віку* є визначальним для формування соціальної компетентності. Це період залучення дітей до громадського життя. В цей час вони знайомляться з новими соціальними ролями, встановлюють нові соціальні контакти (класний колектив, гурток), несуть першу соціальну відповідальність за свою поведінку. У дітей розвивається здатність до взаємодії з однолітками в грі та навчанні, вони вчаться домовлятись, поступатися, реалістичніше оцінюють дорослих. Головним в цей період стає набуття соціального досвіду.

Важливою умовою розвитку соціальної компетентності учнівської молоді є її залучення до дослідницько-експериментальної, винахідницької діяльності. Необхідність підвищення рівня наукової підготовки є характерною ознакою сьогодення в будь-якій галузі людської діяльності. Наукові дослідження – це джерело пошуку нових технологій, інноваційних моделей, що сприяє збагаченню теорії та практики науки. Прогностичну діяльність, не замислюючись, людина здійснює повсякденно. Це проявляється в тому, що перш ніж здійснити будь-який вид діяльності, людина прогнозує і проектує мету, кінцевий продукт, технологію і результат [7].

Світ змінюється дуже швидко і це змушує сучасні психологічні науки переглядати роль і значення дослідницької поведінки в житті людини, а педагогіку орієнтує на переоцінювання ролі дослідницьких методів навчання. Цілком зрозуміло, що вміння й навички дослідницького пошуку обов’язково потребують не тільки ті, чиє життя буде пов’язано з науковою діяльністю. Вони необхідні кожній людині.

Дитяча потреба в дослідницькому пошуку обумовлена біологічно. Кожна здорова дитина народжується дослідником. Невтомна жадоба нових вражень, допитливість, цікавість, прагнення спостерігати й експериментувати традиційно розглядають як важливі риси дитячої поведінки. Дослідницька активність – природний стан дитини. Вона спрямована на пізнання світу і хоче його пізнавати. Саме це внутрішнє прагнення до пізнання шляхом дослідження спричиняє дослідницьку поведінку та створює умови для дослідницького навчання.

Перед закладами освіти сьогодні постає завдання зробити дитину дослідником, адже це є основою для продовження навчання протягом усього життя, успішної професійної діяльності у різних сферах, побудови власної траєкторії самореалізації, розвитку та суспільного визнання.

На жаль, сучасна система освіти у більшості дітей сформувала навички лише репродуктивної діяльності та відтворення готових знань,

що не сприятиме розвитку обдарованої особистості, а дозволить отримати в майбутньому старанного виконавця, а загалом безініціативну людину.

Вимогам сучасності відповідають активні форми навчання – пошукові, дослідницькі, проективні, які включають моніторинг явищ природи, обробку отриманих даних і використання їх у навчальному процесі.

Дослідництво – один із найважливіших засобів пізнання закономірностей природи, що широко використовується в усіх галузях науки. Дослідницька робота є традиційним і завжди новим засобом розвитку пошуково-пізнавальної активності учнів, поглиблення знань, удосконалення умінь і навичок, розширення та формування екологічного світогляду. Дослідництво дає змогу комбінувати різноманітні операції, підходи, спрямовані на організацію пошукової діяльності учнів, допомагає педагогу краще пізнати своїх учнів, розкрити їхню різнобічність інтересів та уподобань, спрямувати їхню професійну орієнтацію.

Савенков О.І. характеризує дослідницьку діяльність як особливий вид інтелектуально-творчої діяльності, що породжується в результаті функціонування механізмів пошукової активності і побудований на основі дослідницької поведінки, аналізі та оцінці одержаних результатів і прогнозуванні своїх подальших дій.

Схильність слухачів до дослідницької діяльності є індивідуальною, а відтак і напрямки та рівні її організації в сучасних навчальних закладах є різні (ознайомлювальний, навчально-дослідницький, власне дослідницький). Це відповідає інтересам, базовій підготовці, віковим особливостям учнів, організаційно-технологічним можливостям її забезпечення в регіонах, міжнародних та всеукраїнських конкурсів і програм дослідницького спрямування [4].

Систематизована та цілеспрямована пошуково-дослідницька діяльність сприяє не лише підвищенню успішності учнів у школі, а й формуванню їх наукового світогляду та креативної культури, професійної орієнтації та допрофесійній підготовці, розвитку творчих здібностей, творчої самореалізації за обраним фахом [3].

Дослідницьку роботу можна реалізувати через заняття в гуртках, відвідування куточків живої природи, роботу в навчальних теплицях, шкільних лісництвах, екологічні стежки, експедиції, походи.

Крім власне дослідницьких робіт результатом пошукової діяльності можуть бути й інші типи учнівських робіт: реферативні – написані на основі декількох літературних джерел, що припускають зіставлення даних

Підприємницька компетентність. Такі вміння вихованці отримують під час організації проектно-практичної діяльності, розробки бізнес-проектів, розв'язування задач, тренінгів, ділових, рольових та імітаційних ігор.

Сучасне інформаційне суспільство формує нову систему цінностей, в якій володіння знаннями, вміннями і навичками є необхідним, але недостатнім результатом освіти. Від людини вимагаються вміння орієнтуватися в інформаційних потоках, освоювати нові технології, самонавчатися, шукати і використовувати нові знання, володіти такими якостями, як універсальність мислення, динамізм, мобільність. Саме компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість дитини, а вміння розв'язувати проблеми, що виникли в конкретних ситуаціях, за допомогою отриманих знань і набутих умінь та навичок.

Література

1. Грицай Н.Б. Форми та види позакласної роботи з біології в сучасній загальноосвітній школі // Нова педагогічна думка. – 2005, № 3, - с. 86-89.
2. Лист Національного еколого-натуралістичного центру № 141 від 14 липня 2017р. Компетентнісний підхід до навчального процесу у 2017-2018 н.р. в центрах еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.
3. Методичні матеріали КЗ "ЦЕНТУМ" ХОР.

ОЗЕЛЕНЕНННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

Шум'як Н.Р., керівник гуртків
Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної
творчості учнівської молоді

На сучасному етапі розвитку суспільства першочергового значення набуває проблема організації озеленення територій, в тому числі й закладів освіти. Створення й утримання в належному вигляді високоякісних зелених насаджень є обов'язковою умовою екологічного благополуччя населеного пункту та його архітектурно-художньої виразності. При цьому, вони виконують значну роль у створенні сприятливого мікрокліматичну

Сучасні аграрні об'єднання потребують компетентних працівників, які б здійснювали виробництво конкурентоздатної продукції.

Зважаючи на те, що Тернопільщина є аграрною областю, то, звичайно, постає необхідність розвитку еколого-аграрного напрямку в освіті. Провідну роль у вирішенні цієї мети відіграють заклади позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування.

Для ефективної майбутньої діяльності в галузі сільського господарства у вихованців гуртків мають бути сформовані такі компетентності: пізнавальна, практична, творча, математична, екологічна, соціальна, підприємницька.

Розглянемо конкретні приклади формування предметних компетентностей вихованців

Пізнавальна компетентність. Розширення та поглиблення знань про особливості вирощування основних сільськогосподарських культур. Вихованці добре засвоюють матеріал під час перегляду відеороликів, презентацій, при проведенні екскурсій на аграрні підприємства краю.

Практична компетентність. Формується тоді, коли вихованці застосовують свої знання на практиці. Вирощування та систематичний догляд за рослинами – це безцінний досвід, що не може сформуватися лише в процесі теоретичного вивчення. Це різноманітні форми і методи організації занять, де діти розвивають вміння та навички застосування теоретичних знань у практичній діяльності.

Творча компетентність. Свій творчий потенціал діти демонструють при роботі над певним проблемним завданням. Найбільш цікаві та оригінальні рішення вихованці та керівник втілюють в життя.

Математична компетентність. Формується в процесі обліку врожаю, розрахунку внесення добрив. Такі завдання діти переважно виконують у груповій формі.

Екологічна компетентність. Вихованці вчаться вирощувати культури без хімічних засобів, стараються замінити їх екологічно чистими і безпечними для людини і довкілля. Діти відчувають різницю у впливі на довкілля від застосування загальноприйнятих технологій та вирощування культур за принципами органічного землеробства.

Соціальна компетентність. Звичайно, в процесі навчання вихованці комунікують між собою, працюють в команді, відвідують різноманітні зустрічі з провідними науковцями. Формується соціальна активність та свідоме ставлення до себе, та навколишнього середовища.

різних джерел і на основі цього власне трактування поставленої проблеми; експериментальні – написані на основі виконання експерименту, описаного в науці і відомому результаті, але що має, самостійне трактування особливостей результату залежно від зміни вихідних умов; описові – спрямовані на спостереження і якісний опис деякого явища.

Знання педагогами особливостей розвитку учнів на різних вікових етапах забезпечує можливість ефективного управління процесом їх розвитку, дозволяє спрямовувати їх творчу діяльність на формування позитивної мотивації до неї.

Провідними в діяльності молодших школярів є прагнення до пізнання нового, отримання певного результату від виконаної ними роботи. Дітей приваблює інструментарій для проведення дослідів, атрибути діяльності та можливість скористатися ним.

У підлітковому віці у школярів зростає прагнення до усвідомлення свого успіху, визнання власної значущості. У цьому віці значно зростає роль мотивів, пов’язаних з потребою в досягненнях, подоланням перешкод у діяльності. Особистісними чинниками мотивації є усвідомлення власних здібностей, наполегливість, самостійність, профорієнтація. Під час організації пошуково-дослідницької роботи із старшокласниками слід враховувати такі вікові особливості, як потреба в спілкуванні, самоствердженні.

Зміст дослідницької роботи у закладі позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю спрямований на загальний розвиток особистості, надання слухачам необхідного обсягу знань з базових дисциплін, формування науково-методологічної бази для проведення пошуково-дослідницької роботи за індивідуальною тематикою та її захисту під час тематичних обласних та всеукраїнських конкурсів.

В Тернопільському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді створена відповідна матеріальна база для проведення спостережень і виконання дослідницьких робіт. Є навчально-дослідна земельна ділянка, де вихованці знайомляться із різноманітністю овочевих, злакових, пряних та ін. рослин.

Закритий ґрунт представлений двома теплицями – стелажною і ґрунтовою та парниками. Окрім того є Зимовий сад, де зібрана велика колекція квітково-декоративних рослин, в басейнах є водні рослини, живуть прісноводні тварини.

Зоолого-тваринницький відділ це крільчатник, Куток живої природи, де зібрана колекція дрібних гризунів, співучі птахи, черепахи, декоративні кури тощо, Акваріумний клуб.

Всі роботи юних науковців проводяться під керівництвом педагогів Тернопільського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, які надають першу наукову допомогу своїм вихованцям у обґрунтуванні методів дослідження, формуванні гіпотез, висновків у проведених експериментах. Діяльність педагогів Центру спрямована на пошук нових форм і методів роботи з дітьми, формування умов для розкриття творчого потенціалу обдарованих вихованців.

Для забезпечення успішної дослідницької діяльності старшокласників, потрібно створити базу знань, умінь і навичок. Саме залучення вихованців із молодшого шкільного віку до дослідництва дозволяє виховати в майбутньому цілеспрямованих, зацікавлених молодих науковців.

Початковою ланкою усієї дослідницької роботи, є проведення спостережень взагалі і фенологічних, зокрема. Саме з такої форми роботи починається вивчення природи в закладах загальної середньої та позашкільної освіти. В процесі діти засвоюють поняття «фенологія», «об'єкт спостереження», «об'єкт дослідження», «фенологічні фази» та ін., знайомляться з основними методами і прийомами дослідництва, що закладає фундамент для подальшої роботи. Окрім того, в програмах гуртків є заняття-екскурсії, відвідування музеїв, проведення лабораторних робіт. Такі заняття мають важливе значення для емоційно-естетичного сприйняття природи, вони позитивно впливають на емоційну сферу дитини, сприяють розвитку уяви, фантазії, мислення, уваги. Важливо саме в початковій школі створити умови для реалізації вікової потреби в пошуковій активності. Оволодіння молодшими школярами на доступному рівні дослідницькою діяльністю зумовлює необхідність формування в них дослідницьких умінь.

Формою організації роботи з дітьми середнього шкільного віку є поєднання навчально-дослідницької діяльності з елементами науково-дослідної. Практичні роботи дослідницького напряму є основою для підготовки наукових робіт. Доречно проводити таку роботу на НДЗД, з тваринами живого кутка, в саду, теплицях. Найбільш цікавим для самих вихованців є проведення роботи з тваринами. Оскільки, усі дослідницькі роботи проводяться з дотриманням біотичних норм, то вибираємо теми робіт, проведення яких не нашкодило б тваринам – спостереження, або

свідчили про те, що в теплих грядка В. Розума є живі істоти (мікроорганізми, дощові черв'яки). Саме вони створюють біогумус, який є органічним добривом і містить всі необхідні речовини для росту і розвитку рослин. Внаслідок цього юні дослідники отримали не тільки хороший врожай, а й екологічно чисту продукцію.

Головним і першочерговим завданням агробіологічного дослідництва є формування в учнів світогляду на екологічно чисте, здорове, придатне для проживання довкілля.

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ГУРТКАХ АГРОБІОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Сидій Уляна Ярославівна, керівник гуртків
Тернопільського обласного центру
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання цих завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Тому актуальним завданням сучасної школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетенцій особистості. Результатом такого процесу має бути сформованість загальної компетентності людини, яка включає сукупність ключових компетенцій і є інтегрованою характеристикою особистості.

Компетентність — це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем.

Компетентність є особистісним утворенням, яке проявляється в процесі активних самостійних дій людини.

Організація навчально-виховного процесу у гуртках та творчих об'єднаннях сільськогосподарського профілю на засадах компетентнісного підходу дозволить пришвидшити формування професійно важливих якостей майбутніх працівників агропромислового комплексу.

Стратегія збалансованого розвитку аграрного сектору економіки України передбачає поповнення галузі висококваліфікованими фахівцями.

експериментальним майданчиком для учнів, студентів природничого факультету ТНПУ імені Володимира Гнатюка, вчителів біології та трудового навчання закладів освіти області.

За підтримки директора Герца І.І., ініціативи В. Розума, заступника директора з виховної роботи Н. Сворінь, методиста, завідувача НДЗД Г. Федун з 2013 року в роботу шкільного агробіологічного дослідництва впроваджено інноваційні технології органічного землеробства та створено учнівське трудове об'єднання «ОРГАНІК».

Одним із елементів органічного землеробства, який підвищує родючість землі (створює стійкий біоценоз) є теплі грядки В. Розума.

Схема теплої грядки В.Розума

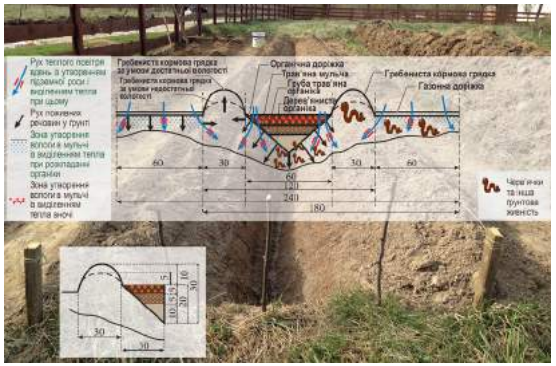

Юннати вивчили принцип роботи теплих грядок В.Розума та впровадили цю роботу у відділ садівництва на прикладі ягідних культур. Вихованці досліджували: «Вплив біогумусу на ріст та розвиток плодово-ягідних культур», «Вирощування малини (сорт Зюгана) в теплих грядках В.Розума», «Вирощування полуниці в теплих грядках В.Розума», «Вплив зміни структури ґрунту на врожайність винограду», «Вегетативне розмноження смородини в теплих грядках В. Розума».

Метою цих досліджень було вивчення впливу елементів органічного землеробства на врожайність даних культур. Результати досліджень

зміна умов утримання (світло, вологість, температура), продуктів чи режиму харчування.

Основною формою організації роботи з дітьми старшого шкільного віку є науково-дослідна діяльність. Робота зі старшокласниками набуває особливого значення передусім тому, що в цей період учні визначаються з майбутньою професією. Досвід роботи показує, що об'єднання школярів у межах єдиного освітнього і дослідницького простору дає змогу вирішувати не лише питання освітнього рівня, а й проводити роботу, спрямовану на виховання почуття колективізму, толерантності, уміння вести наукову суперечку, переконливо доводити свої погляди тощо. Саме тут старшокласники проходять першу школу становлення як майбутніх науковців, дослідників, розвивають творчу думку, реалізують прагнення до наукового пошуку, набувають дослідницьких умінь.

Продовженням цілеспрямованої роботи із формування дослідницьких навичок вихованців старшого шкільного віку є залучення до екологічних експедицій, під час яких відбувається систематична і цілеспрямована екскурсійна діяльність, направлена на виконання фенологічних, ентомологічних, екологічних, ботанічних, зоологічних, орнітологічних завдань. При виборі маршруту експедиції враховується максимально можлива різноманітність природних комплексів.

Ефективною в плані проведення дослідництва є робота на природоохоронних територіях, що надає можливість вихованцям дослідити та порівняти видове різноманіття заповідних територій, визначити ступінь та масштаби модифікації. Формування уміння спостерігати, помічати характерні, навіть незначні зміни в об'єкті або явищі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, послідовність і закономірність явищ, робити правильні і водночас творчі висновки зі своїх спостережень – необхідна умова проведення дослідницької роботи із дітьми будь якого віку.

Отже, така систематична робота дає позитивні результати: вихованці починаючи з роботи в гуртках початкового рівня і завершуючи навчанням в творчих учнівських об'єднаннях вищого рівня оволодівають навичками дослідницької діяльності, вчаться мислити і робити відповідні висновки. Таким чином в закладі позашкільної освіти створені умови успіху для молодих науковців, що сприяє виявленню, розвитку та реалізації соціально активної учнівської молоді.

Література

1. Закон України «Про освіту» URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19

2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» Розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.16 року. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/

3. Вербицький В.В. Формування практичного розуму цілеспрямованого учня з досвіду сталого розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти).-К.:Деміург, 2002. -232 с\

4. Дослідницька робота школярів з біології: Навчально-методичний посібник/ За ред. к.б.н. С.П. Панченка, Л.В.Тихенко,-Суми:ВТД «Університетська книга», 2008.-368 с

5. Ніколаєску І.О. Формування соціальної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до вимог нових державних освітніх стандарті: науково-методичний посібник/ І.О. Ніколаєску. - Черкаси: ОІПОПП, 2014. – 76 с.

6. Савенко Н.І., Ковганич Г.Г., Кириченко В.І., Єрмаков І.Г.: Прогностичні орієнтири інноваційного розвитку позашкільного закладу: практико зорієнтований посібник. – Х.: Видавництво «Точка», 2009 р.- 256с.

7. Организация научно-исследовательской деятельности студентов при формировании готовности к профессиональной мобильности : методические рекомендации [электронный ресурс] / С. В. Нужнова. – режим доступа http://window.edu.ru/library/pdf2txt/752/73752/52790/page2. – дата обращения : 01.08.124.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В ШКІЛЬНЕ АГРОБІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДНИЦТВО (САДІВНИЦТВО)

Сворінь Надія Володимирівна,
заступник директора з виховної роботи,
Федун Галина Романівна, методист
Тернопільського обласного центру
еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Оновлення системи освіти значною мірою пов’язане з розробленням та впровадженням у педагогічну практику інноваційних педагогічних технологій. Технології пошуково-дослідницького спрямування вимагають відповідного обсягу теоретичних знань та практичних навиків.

Організація дослідницької діяльності учнів підвищує ефективність трудового виховання і навчання, професійну орієнтацію учнів, їх практичну та морально-психологічну підготовку до самостійного життя, формує у школярів усвідомлену потребу у праці.

Одним із напрямів роботи з трудового навчання у Тернопільському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді (ТОЦЕНТУМ) є суспільно-корисна і науково-дослідницька робота на навчально-дослідній земельні ділянці (НДЗД).

Нераціональне використання мінеральних і хімічних добрив, гербіцидів призвело до утворення в овочах та фруктах нітратів, зниження родючості ґрунту. Внаслідок цього виникла потреба у вивченні нетрадиційного землеробства – органічного. Ключем до успіху в органічному землеробстві вважається:

- правильно спланована сівозміна;
- використання сидератів;
- теплі грядки В. Розума.

Використовуючи інноваційні аграрні технології та методики навчально-дослідна земельна ділянка Центру стала показовим та